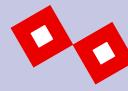

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS
HRVATSKOG
PLANINARSKOG
SAVEZA

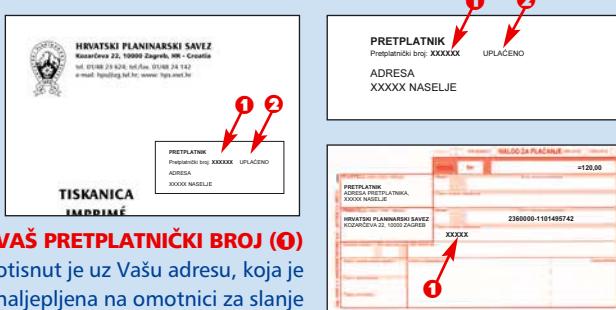
GODIŠTE 97

VELJAČA
2005
2

**»HRVATSKI PLANINAR« - ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA
»CROATIAN MOUNTAINEER« - JOURNAL OF THE CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION**

ČASOPIS »HRVATSKI PLANINAR« izlazi u 11 brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj). Prvi broj izašao je 1. lipnja 1898. Časopis nije izlazio od 1919. do 1921. i od 1945. do 1948., a od 1949. do 1991. izlazio je pod imenom »Naše planine«.

PRETPLATA za 2005. godinu je **120 kuna** (za inozemstvo 32 eura). Preplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskog planinarskog saveza **2360000-1101495742**, pri čemu na uplatnici u rubrici »Poziv na broj« obavezno treba biti upisan **Vaš preplatnički broj**. Preplata za inozemstvo (32 eura) uplaćuje se na račun **SWIFT-ZABA-HR XX 25731-3253236**, također uz poziv na preplatnički broj.

VAŠ PRETPLATNIČKI BROJ (O)
otisnut je uz Vašu adresu, koja je nalijepljena na omotnici za slanje časopisa. Nakon izvršene uplate, uz adresu ćete moći vidjeti naznaku o uplati, čime možete provjeriti je li Vaša uplata za tekuću godinu uredno primljena i evidentirana pri HPS-u (**O**).

NOVI PRETPLATNICI, odnosno zainteresirani za preplatu, trebaju se pismom, telefonom, faxom ili e-mailom javiti Hrvatskom planinarskom savezu. Za nekoliko dana poštom će primiti uplatnicu i brojeve izašle od početka godine, a zatim će svaki mjesec na svoju adresu redovno primati svoj primjerak časopisa.

CIJENA POJEDINAČNOG PRIMJERKA je 15 kuna.

SURADNJA: Prilozi se mogu slati putem e-maila ili poštom. Krajnji rok za primitak priloga je 10. dan u prethodnom mjesecu (30 dana prije izlaska broja). **Uredništvo zadržava pravo kraćenja i obrade tekstova**, posebno za duže priloge. Svi primljeni materijali se na zahtjev vraćaju autorima. **Prednost imaju** prilozi popraćeni što boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati poštom ili u digitalnom formatu (e-mailom, na CD-u ili disketu). Detaljnije upute možete potražiti na Internetu na adresi <http://hps.inet.hr/hp/upute.pdf> ili izravno od urednika.

IZDAVAČ

HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ
KOZARČEVA 22, 10000 ZAGREB

E-MAIL: hps@inet.hr
http://hps.inet.hr
TEL./FAX 01/48-24-142
TEL. 01/48-23-624

UREDNIŠTVO

hrvatski.planinar@vip.hr
http://hps.inet.hr/hp

UREDNIK

ALAN ĆAPLAR
PALMOTIČEVA 27, 10000 ZAGREB
E-MAIL: CAPLAR@VIP.HR
TEL./FAX 01/48-17-314
TEL. 091/51-41-740

UREDNIČKI ODBOR

DAMIR BAJS
DARKO BERLJAK
VLADO BOŽIĆ
TOMISLAV ČANIĆ
MR. DARKO DOMIŠLJANOVIĆ
VESNA HOLJEVAC
FARUK ISLAMOVIĆ
ZDENKO KRISTIJAN
ŽELJKA LISAK
PROF. KRUNOSLAV MILAS
PROF. DR. ŽELJKO POLJAK

TISAK

»EKOLOŠKI GLASNIK« D.O.O.
DONJA LOMNICA

ISSN 0354-0650

SADRŽAJ

HRVATSKI PLANINAR

Godište **97**
Volume **2**

Broj **2**
Number **2**

Veljača - February 2005

42 NOVOSTI U HGSS

48 BRODMORAVIČKI KRAJ

60 PLANINARSKE KUĆE

64 ČVRSNICA

UČINJENI VELIKI KORACI ZA HGSS

42

VINKO PRIZMIĆ

JEDNA NEZGODA I ISKUSTVO S KLEKA

46

BOŽIDAR DRDER

IZLET U BRODMORAVIČKI KRAJ

48

JASNA KOSOVIĆ

PLANINE GORSKOG KOTARA, NEKAD I SAD

54

BRANKO BRAUM

ŠPILJE MORAVSKOGA KRASA

56

VLADO BOŽIĆ

HRVATSKE PLANINARSKE KUĆE (DUPLERICA)

60

NA RILI I PIRINU U BUGARSKOJ

62

DINKO BOGAVČIĆ

MOJA LJUBAV, ČVRSNICA

64

GORDANA BURICA

SVE MOJE OSORŠCICE

66

JASNA ŽAGAR

NOVE TEHNOLOGIJE I PLANINARSTVO:

DIGITALNA FOTOGRAFIJA

70

BRANKO MEŠTRIĆ

PLANINARSKI TISAK

73

PLANINARSKE KUĆE I PUTOVI

75

OBLJETNICE

77

VIJESTI

79

KALENDAR AKCIJA

80

SLIKA NA NASLOVNICI:

ZIMA U JULIJSKIM ALPAMA

(USPON S VRŠIĆA PREMA MOJSTROVKI),

FOTO: ALAN ČAPLAR

HRVATSKA GORSKA SLUŽBA SPAŠAVANJA**UČINJENI VELIKI KORACI ZA HGSS**

**Osvrt na Zbor spašavatelja na Mosoru
11. i 12. prosinca 2004.**

VINKO PRIZMIĆ, pročelnik HGSS

Premda Zbor spašavatelja nije tijelo upravljanja i odlučivanja Hrvatske gorske službe spašavanja, on je jedan od najkorisnijih načina za unapređenje stručnih, organizacijskih i tehničkih obilježja HGSS-a, a samim time i učinkovitosti. Naime od HGSS-a, kao i od svih gorskih službi spašavanja, očekuje se spašavanje i sprječavanje nesreća u planinama, ali i drugdje gdje znanje, tehnika i oprema za spašavanje u planini nekome može spasiti život. No, da bi spašavanja bila sigurna, učinkovita i sukladna najvišim međunarodnim standardima, upravo se putem skupova spašavatelja pripadnici HGSS-a upoznaju s novim znanjima i razmjenjuju međunarodna i vlastita iskustva. Međutim, iskustvo i znanje, pa čak ni najviša organizacijska kvaliteta, najčešće nisu dovoljni ako nema usporednog stvaranja pozitivnog društvenog okruženja i potpore cijelog sustava. Upravo je zato HGSS u proteklom razdoblju uložio mnogo napora ukazujući na to da sigurnost i zaštita ljudi u planinama nije ništa manje važna nego sigurnost i zaštita ljudi u urbanim sredinama, na moru ili na javnim prometnicama. I konačno, Hrvatski sabor je 26. studenoga 2004. donio Zakon o zaštiti i spašavanju u kojem je po prvi put HGSS prepoznat kao nacionalni resurs zaštite i spašavanja.

Zakon napokon povezuje sve sudionike spašavanja, definira jedinstveni nacionalni sustav zaštite i jedinstveni i obvezatni broj »112« za poziv u pomoć. Čak i više od toga, zakonodavac je tim zakonom naložio da se položaj HGSS-a regulira posebnim zakonom, što će našoj djelatnosti i or-

ganizaciji omogućiti punu potporu i zaštitu države. Ovim je zakonom HGSS-u priznata javna vrijednost, a uskoro će se po prvi put jednom dijelu HPS-a posvetiti poseban zakon.

Zbog obilja aktivnosti koje su se provodile i brojnih rezultata koji su u HGSS-u ostvareni u posljednje vrijeme, Zbor spašavatelja održan 11. i 12. prosinca 2004. zaslужuje pozornost članova HPS-a i čitatelja »Hrvatskog planinara« budući da je taj skup dao velik doprinos pristupu sigurnosti u hrvatskim planinama.

Zboru spašavatelja je prethodila helikopterska vježba koju je organizirala Komisija za helikoptersko spašavanje HGSS-a, a Zbor i vježba bili su medijski vrlo dobro popraćeni kroz sve nacionalne televizijske programe i dnevne novine.

Vježba je organizirana u akvatoriju i prostoru Regionalnog središta za upravljanje katastrofama u Divuljama, te na Mosoru, a njom je rukovodio Srđan Vrsalović. Letači i kandidati za letače spašavatelje, te vodiči i psi HGSS-a, odrađivali su praktične vježbe i uvježbavali tehnike spašavanja uz pomoć helikoptera. Na helikopteru Hrvatske vojske MI-8 MTV izmjenjivale su se i posade Hrvatskog ratnog zrakoplovstva (HRZ), te su se nakon dugo vremena ponovno zajednički uvježbavali postupci bez kojih je nemoguće sigurno i učinkovito rješavati zahtjevna helikopterska spašavanja. Ovakva obuka je zbog dosadašnjeg neriješenog zakonskog statusa Službe dugo vremena bila uskraćena i posadama helikoptera i pripadnicima HGSS-a.

Da bi održali razinu znanja pripadnici HGSS-a su u međuvremenu vježbali na helikopterima SFOR-a i Francuske civilne zaštite, a u stvarne akcije polazili zajedno s helikopterima i posadama HRZ-a. Zbog toga su se mnoge zahtjevne akcije, koje su zbog hitnosti i drugih razloga zahtijevale primjenu helikoptera pri spašavanju, nepotrebno morale improvizirati.

Ovakva će se zajednička obuka ubuduće redovito održavati, što je uvjet za sigurnost i učinkovitost spašavanja. Vrlo uspjela vježba trajala je do mraka, a nakon toga je u planinarskom domu »Umberto Girometta« započeo s radom Zbor spašavatelja na kojem su prema ranije najavljenom dnevnom redu obrađene neke vrlo važne stručne teme:

- Rasprava o Nacrtu zakona o Hrvatskoj gorskoj službi spašavanja,
- Izvještaj s Kongresa svjetske spasilačke asocijacije IKAR-CISA u Poljskoj,
- Analiza helikopterskih nesreća u svijetu u 2003 i 2004. godini,
- Informacija o trenutnom stanju inicijativa Vlade Republike Hrvatske za ustrojavanje višenamjenske helikopterske službe spašavanja u Hrvatskoj,
- Analiza zajedničkih akcija spašavanja na Veljebitu (potraga za planinarima) i Paklenici (teško ozlijedjena alpinistica u Brahmovom smjeru),
- Program obuke speleo-spašavanja HGSS-a,
- Lociranje nestalih osoba uz pomoć mobitela,
- Iskustva pilot-tečaja BTLS (*Basic Trauma Life Support*) za obuku gorskih spašavatelja u znanju i vještinama zbrinjavanja ozlijedjenih, prema međunarodnom programu,
- Analiza i način prezentiranja izvršenih akcija spašavanja i preventivnog rada,

Pripadnici HGSS osposobljeni su za pomoć s tla i iz zraka

- Osiguranje FIS utrke ženskog skijaškog kupa na Sljemenu.

Nacrt zakona o HGSS-u, kao središnju stručnu temu Zbora, prezentirao je pročelnik Vinko Prizmić. Prošla godina bila je prijelomna za HGSS, jer su urodili plodom njezini višegodišnji napor, ali i napor drugih institucija i javnosti zainteresirane za sigurnost i zaštitu hrvatskih građana. Donesen je Zakon o zaštiti i spašavanju, u kojem se Vlada RH obvezuje pripremiti poseban Zakon o HGSS. Budući da zakon o GSS-u nitko drugi neće, niti ga može napisati bolje od nas, HGSS već duže vrijeme radi na njegovu nacrtu. Nacrt zakona sukladan je modelima kakav imaju zakoni nekih drugih nacionalnih udruga (Hrvatski crveni križ, Hrvatska vatrogasna zajednica i dr.), nekim inozemnim modelima, te temeljnim odredbama Statuta HGSS-a, kako bi se optimalno zaštitala njegova misija.

U raspravi o Nacrtu zakona sudjelovao je velik broj spašavatelja, a konačan prijedlog mora proći dužu proceduru i usuglašavanje ne samo u HGSS-u, nego i u državnim institucijama koje prepremaju zakone.

Izvještaj s Kongresa svjetske spasilačke asocijacije IKAR-CISA održanog od 13. do 17. listopada u Poljskoj, podnio je Srđan Vrsalović. Devedeset naših predstavnika vrlo je aktivno sudjelovalo

Dio vježbe spašavanja uz pomoć helikoptera

u njegovu radu, pri čemu su iznijeli i nekoliko zapaženih stručnih raddova i prezentacija.

U 2005. godini Hrvatska će biti domaćin radnog skupa Komisije za medicinu spašavanja IKAR-CISA, čime je našoj Službi još jednom iskazana čast i povjerenje. Vrsalović je upoznao skup s analizama i zaključcima svjetske asocijacije o nesrećama i padovima helikoptera pri spasilačkim operacijama u svijetu između dva kongresa. Broj nesreća i incidenata helikoptera u ovom razdoblju bio je vrlo velik, a nažalost i Hrvatska je po prvi put tom broju dala svoj neželjeni doprinos. Naime u kolovozu je nakon jedne ambulantne misije pri slijetanju pao vojni helikopter MI-8, na sreću bez ljudskih žrtava.

Iskustva i Program obuke u speleo-spašavanju HGSS-a obradio je u svom zapaženom izlaganju pročelnik Komisije za speleo-spašavanje Darko Štefanac. Činjenica da je Hrvatska po broju speleoloških objekata jedna od najbogatijih zemalja na svijetu, a među njima ima i svjetski respektabilnih jama dubljih od tisuću metara te najveću svjetsku vertikalnu, da je mnogo složenih i potopljenih objekata, razlog je zašto speleo-spašavanje ima vrlo veliku važnost za HGSS, jer se Služba mora pripremiti i za spašavanja u kojima će biti nužno angažirati gotovo cijelokupan svoj potencijal.

U stručnom radu Štefanac je obradio sva dobra i loša iskustva dosadašnje obuke, rezultate anketa provedenih među polaznicima, te analize i iskustva instruktora. Zahvaljujući ovoj obuci koja se provodi kao dio osnovne obuke (uz tečajeve ljetne i zimske tehnike spašavanja), Hrvatska je sada spremnija suočiti se s mogućim zahtjevnim situacijama spašavanja iz svojih dubokih i složenih speleoloških objekata. Nakon ove teme također se razvila zanimljiva rasprava, manje o sadržaju programa, a više o načinu provođenja obuke.

Lociranje nestalih osoba uz pomoć mobitela, o tehničkim mogućnostima i načinima suradnje s GSM-operatorima obradio je Vinko Prizmić. Postojeće mogućnosti korištene su u više akcija potraga, a iskustva potvrđuju da je mobitel unio revoluciju ne samo u sustav dojave o nesreći i komunikaciju među sudionicima spašavanja, nego i u lociranje nestalih osoba.

Na Zboru su također analizirane neke zajedničke akcije u 2004. godini. Iskustva s nekih od tih njih bila su posebno korisna. Među njima se izdvaja višednevna potraga za nestalim planinarkama na Velebitu koja je dobrim organizatorskim pristupom pokazala da se objedinjavanjem resursa i dobrom koordinacijom mogu provoditi dugotrajne i učinkovite potrage čak i u teškim vremenskim uvjetima. Korisna je bila i analiza akcije spašavanja teško ozlijedene slovenske alpinistice u stijeni Aniča kuka, koja je također bila organizirana kao koordinirana zajednička akcija više stanica HGSS-a.

O iskustvima pilot-tečaja BTLS (*Basic Trauma Life Support*) govorio je pročelnik Komisije za medicinu spašavanja dr. Dario Švajda. Prošlog je ljeta, zahvaljujući međunarodnim instrutorima, HGSS po prvi put u Hrvatskoj i ovom dijelu Europe organizirao takvu obuku za liječnike GSS-a i Hitne medicinske pomoći. Tom prilikom je nekoliko naših liječnika steklo status instruktora i mogućnost daljnog samostalnog provođenja i organiziranja obuke za ostale pripadnike HGSS-a, ali i drugih interventnih službi u Hrvatskoj.

Dario Švajda je upoznao skup s prvom tako provedenom obukom koju je Komisija za medicinu spašavanja organizirala za Stanicu HGSS-a Zagreb u sklopu priprema za osiguranje skijaške

FIS-utrke na Sljemenu. Ovaj tečaj zbrinjavanja u vanbolničkim uvjetima bit će ubuduće, uz tečaj ALS (*Advance Life Support*), dio osnovne obuke za sve gorske spašavatelje. Time će se bitno unaprijediti medicinsko znanje i vještine pružanja prve medicinske pomoći.

Na inicijativu HGSS-a organiziran je multidisciplinarni skup »Organizacija medicinske helikopterske službe u RH«, na kojem su sudjelovali relevantni hrvatski liječnici različitih specijalnosti. Rezultat skupa su preporuke koje su upućene Ministarstvu zdravstva i socijalne skrbi, a koje će doprinijeti ustrojavanju kvalitetne medicinske helikopterske službe u Hrvatskoj.

Analizu i način prezentiranja izvršenih akcija spašavanja i preventivnog rada predstavio je i izložio dr. Hrvoje Dujmić, pročelnik Komisije za informiranje i analizu, te obrazložio zašto u izvješćima za 2002. i 2003. godinu u »Hrvatskom planinaru« tabično nisu prikazane i akcije spašavanja na skijalištima. To je također vrlo vrijedan dio aktivnosti GSS-a, pri čemu se svake godine zbrine nekoliko stotina ozlijedjenih na skijalištima. Nakon rasprave je zaključeno da se i te akcije trebaju prezentirati u godišnjem izvješću HGSS-a, posebno zato što su to uglavnom jedine akcije HGSS-a koje se odvijaju uz neposredno prisustvo gledatelja i javnosti. Zato će se ubuduće objavljivati i tablice sa skijaškim akcijama, a one zanimljivije bit će posebno obrađene.

U vrijeme pisanja ovog teksta najzahtjevnija je zadaća HGSS-a osiguranje FIS-utrke ženskog skijaškog kupa na Sljemenu. Složenom organizacijom i pripremama rukovodi Branko Šeparović, jedan od najiskusnijih instruktora HGSS-a. Šeparović je upoznao Zbor sa zadaćama, programom i problemima osiguranja. Riječ je o prostoru koji zbog specifičnih reljefnih karakteristika, te uz loše vremenske uvjete, može uzroko-

vati velike sigurnosne probleme. Sljeme je jedinstveno skijalište u Europi, jer se gledatelji nakon završetka utrke koju promatraju duž staze trebaju vraćati na vrh, odakle je organiziran jedini mogući prijevoz autobusima u dolinu. Takav prijevoz je ograničenog kapaciteta (5000 ljudi na sat), što može mnoge nestraljive gledatelje motivirati na samostalan silazak, lutanja i rizične improvizacije. Zato je osiguranje piste i samih natjecatelja tek manji zadatak u odnosu na osiguranje širokog prostora Medvednice. Za osiguranje je angažirano 80 spašavatelja, 5 potražnih pasa, liječnik HGSS-a u helikopteru za spašavanje, dva terenska vozila Službe, te jedne motorne saonice.

Na kraju treba reći da je ovaj Zbor spašavatelja na Mosoru bio vrlo značajan i koristan jer je uspješno ostvario svoje ciljeve u dva smjera. Prema unutra, dao je doprinos uvećanju spremnosti HGSS-a, a prema van ga je pripremio za kvalitetnije pozicioniranje u sustavu zaštite i spašavanja, jer opasnosti i nesreće u planinama nisu i ne mogu biti problem samo HGSS-a. Zakon o HGSS-u, koji je pripreman na ovom Zboru, po prvi put bi trebao osvijetliti sigurnost u planinama kao javnu potrebu i jedinstvena je prilika da to učinimo stručno i po mjeri Republike Hrvatske. Kao nacionalni nositelji struke i iskustva dužni smo to učiniti na najkvalitetniji način.

Na Zboru se okupilo više od 60-oro spašavatelja iz cijele Hrvatske

SPAŠAVANJE U PLANINI

JEDNA NEZGODA I ISKUSTVO S KLEKA

BOŽIDAR DRDER, Zagreb

Izlet na Klek početkom listopada 2004. ostao je planinarima iz PD »Vrbovec« i PD »Prpa« u sjećanjima kao neželjena avantura koja nas je grubo upozorila da divna priroda nije uvijek baš nežerna prema svojim obožavateljima. Prenijet ću ovdje naše iskustvo.

Skupilo nas se petoro, uspon smo započeli iz Vitunja i nakon nekoliko sati hodanja preko Klečica stigli u planinarski dom »Klek«. Poslije zasluzene okrijepe i odmora uputili smo se niz planinu da bismo do automobila sišli prije mraka. No,

žurba je uzela svoj danak: ispod Klečica se jedna planinarka iz naše skupine okliznula na mokrom korijenu, pala i uganula nogu.

Uzbuđeno telefoniranje pokrenulo je niz reakcija policije i službe za obavješćivanje, ali, nažlost, nijedna od njih nije uključivala poziv Gorskoj službi spašavanja. Smirili su nas rekavši da će o našem udesu javiti planinarskom domu koji smo netom napustili, a mi smo, podijelivši se u dvije skupine, krenuli onamo. Smatrali smo to dobrim rješenjem.

Ne sluteći koliko dugo će povratak u dom trajati, muški se dio našeg društva iskazao noseći ozlijedenu prijateljicu prema domu, dok je druga, ženska skupina, krenula naprijed s naprtnjačama. No, čovjek koji je krenuo iz planinarskog doma da nam pomogne pobudio je u nama samo razočaranje; nije bio u stanju pomoći muškarcima pri nošenju ozlijedene kolegice jer su ga boljela leđa. Pohvaliti ipak treba njegovu spremnost da nam iz doma posudi nosila i pokrivač. Pokušaj uporabe tih predmeta, međutim, potpuno je propao jer su tada već bila prošla dva sata od nezgode.

Opremljeni priručnim baterijskim svjetiljkama još smo sat vremena hodali stjenovitim putićem prema planinarskom domu. Iscrpljene od napora, ondje nas je dočekao čaj i odmor, ali najviše od svega obradovao nas je dolazak ogulinske ekipe HGSS-a, kojoj je trebalo samo 90 minuta od obavješćivanja do dolaska u dom. Desetak kršnih momaka popelo se hitro, noseći naprtnjače s gomilom planinarske i medicinske opreme. Osnovnu medicinsku pomoć pružili su ozlijedenoj prijateljici izradivši udagu, a zatim su je pažljivo smjestili u narančasta nosila kakva viđamo u

Priprema za silazak s Kleka

foto: Božidar Drder

Noćni silazak od doma
na Kleku do Bjelskog
foto: Božidar Drder

američkim filmovima te je pomno osigurali i utoplili, budući da je u međuvremenu pao mrak i bilo je prilično hladno. Ubrzo smo bili spremni za silazak prema Bjelskom.

Spuštanje je prošlo uspješno i brzo, a prije svega sigurno i stručno. Opće je raspoloženje bilo upravo onoliko vedro i ohrabrujuće koliko je u trenucima nedaće najpotrebnije - gorski su spašavatelji našu kolegicu, pa i nas, ohrabrvali čak i pjesmom.

U podnožju Kleka GSS-ovci nas nisu ostavili, već su nas vlastitim vozilima prevezli do bolnice u Ogulinu, a zatim ostali s nama dok medicinska obrada nije završila. A i tada su se veselo održavali našem pozivu na jedno opuštajuće piće. Iz njihovih smo osobnih priča doznali koliko je nesreća mogla biti teža i neugodnija, ali smo i stekli dojam o snazi, spretnosti i spremnosti naše planinarske spašavateljske službe. Premda je za njih to tek jedna od uobičajenih akcija, pokazali su se pouzdani, brzi i spretni. Upravo je upečatljivost te spoznaje razlog što mogu ovaj članak, nakon gorčine izazvane nedostatkom koordinacije i snalažljivosti ostalih nadležnih službi, završiti optimistički. Svaka čast GSS-

ovcima, njihovu ćemo pomoći uvijek pamtitи i cijeniti.

Na televizijskim vijestima vidjeli smo da je ogulinska stanica HGSS-a četiri dana poslije sudjelovala i u spašavanju planinara iz Zadra, na području južnog Velebita. Još jednom sve pohvale hrabrim Ogulincima! Veliko im hvala!

U sigurnim rukama GSS-ovaca

foto: Božidar Drder

GORSKI KOTAR

IZLET U BRODMORAVIČKI KRAJ

JASNA KOSOVIĆ, Zagreb

Gorovito područje s nizom zaselaka južno od rijeke Kupe, a sjeverno od stare riječke ceste na dijelu između Gornje Dobre i Tomić Drage, planinarima i izletnicima još je uvijek gotovo nepoznato. Međutim, neobična ljepota brodmoravičkog kraja, napose Orlove stijene, Špičastog vrha i kanjona Kupe te slikovitost sela i zaselaka sa starom goranskom arhitekturom i kulturnom baštinom trebali bi postati razlogom posjeta većeg broja planinara i izletnika.

Središnje naselje, Brod Moravice (609 m), nalazi se na zaravni koja se uzdiže stotinjak metara iznad stare jozefinske ceste i željezničke postaje Brod Moravice (506 m) udaljene 800 m od samog naselja. Prilaz automobilom moguć je iz Tomić Drage za one koji dolaze iz smjera Zagreba, a iz Donje Dobre za one koji dolaze iz smjera Rijeke.

U središtu Brod Moravica su park i crkva sv. Nikole iz XVIII. st. Njezin zvonik potječe iz 1434. godine, a služio je kao obrambeni objekt pa otud puškarnice na njegovim zidovima. Na glavnom trgu nalaze se restoran i bistro, a noćiti se može u privatnom smještaju. Za planinare su članovi HPD »Vršak« iz Brod Moravica uredili skromno sklonište nedaleko od sela Kuta. To je selo udaljeno od Brod Moravica pola sata hoda (2 km asfaltne ceste).

Jednim se izletom ne mogu posjetiti sve zanimljivosti brodmoravičkog kraja. Trebat će doći barem dva puta. Javnim se prijevozom mogu u dvodnevnom izletu obići Špičasti vrh i kanjon rijeke Kupe te proći kroz nekoliko sela i zaselaka. Drugi izlet vodi do Orlove stijene i na Okrugljak. Opisat ćemo te izlete i pozvati vas na obilazak.

IZLET NA ŠPIČASTI VRH I U KANJON KUPE

Dođete li vlakom u Žrnovac, za dva i pol sata možete se uspeti na Špičasti vrh i za sat i pol spustiti do planinarskog skloništa u Kutima na noćenje. Drugi se dan iz Kuta možete spustiti za sat i pol do zaselka Goršeta u kanjonu Kupe, proći kanjonom uz Kupu do Gornje Lamane Drage za manje od sata, uspeti se iz kanjona u zaselak Zavrh u idućih sat i četvrt, kretati se zatim makadamskom cestom preko Šimatova i Klepečeg Sela 5 km do Moravičkih Sela, odakle će vam trebati još pola sata do željezničke postaje Brod Moravice. Izlet je pun raznolikosti i ljepote i vrijedno ga je poduzeti u cijelosti.

Željeznička postaja Žrnovac, polazna točka za ovaj izlet, nalazi se između Brod Moravica i Skrad-a, a u njoj se zaustavljaju samo putnički vlakovi. Pokraj postaje su putokazi koji upućuju na jednu stranu prema Skradskom vrhu preko Žrnovca, a na drugu stranu prema Špičastom vrhu.

Markacije za Špičasti vrh prvih četvrt sata vode makadamskom cestom koja završava u zaselku Goranima. Zaselak ima svega četiri kuće, od kojih je jedna naseljena čitave godine, a ostale ljeti ili vikendom. Iz Gorana se već vidi Špičasti vrh, a desno od njega livade brda Skalinca. Prije izvora, u naselju, markacije odlaze lijevo pokraj šajera (sjenika) i spuštaju se mjestimično slabim putom dvadesetak minuta do početka makadamske ceste. Cestom koja prati tok potoka Čednje hoda se idućih četvrt sata, a zatim potok treba prijeći i slabim putom započeti uspon. Nakon dvadeset minuta uspon završava na asfaltnoj cesti koja se iz Donje Dobre spušta u Čedanj i nastavlja dalje, prateći Kupu, sve do Broda na Kupi.

U nastavku se cestom treba uspinjati pola sata do slikevitog sela Podstene, u kojem se od ceste odvaja kolni put prema Špičastom vrhu. U gornjem dijelu cesta vodi obronkom Špičastog vrha, na kojem pogled privlače neobične kamene piramide. U daljini se vidi Kuželjska stijena, a u zaleđu Skradski vrh po čijoj su se padini rasule kuće Skrada.

Uspon od Podstena do raskrižja s putokazima traje pola sata. Ravno se trasom Goranskog planinarskog puta za sat i pol stiže na Levešni vrh preko Šimatova, a za Špičasti se vrh skreće desno i grebenom uspinje još petnaestak minuta na sam vrh.

Špičastim vrhom (702 m) naziva se najviši vrh grebena, s kojeg se pružaju neobično lijepi vidici. Pod njim je dolina Kupe s nizom zaselaka, od kojih je najveći Fara, na slovenskoj strani. Iznad doline uzdiže se Drgomalj, na čijim se obroncima uočava kameno područje u kojem se nalazi špilja Hajdova hiža. Iznad Drgomlja proviruje kamena gromada Risnjaka, a desno od njega nižu se vrhovi Snježnika, Guslice i Jelenca. Na

Male Drage i Okrugljak

foto: Jasna Kosović

sjeverozapadu pogled privlači slovenski Snežnik, a na jugu Skradski vrh. Špičasti vrh je kontrolna točka Hrvatske obilaznice i GPP-a. Žig se nalazi u tuljcu na vrhu.

S vrha se nastavlja u smjeru putokaza za Okrugljak. Staza u prvom dijelu vodi šumovitim grebenom, a onda preko livada i kroz šumarke stiže do prvih kuća Moravičkih Sela. U nastavku se prolazi slikovitim goranskim selima koja se nadovezuju jedno na drugo. To su sela s nizom spomenika kulture. Jedno od njih je crkva Majke Božje Škapularske iz 1663. godine u Moravičkim Selima. Ako zatražite u susjednoj kući ključ, u crkvi ćete vidjeti neobičan rezbarienni oltar s pomicnom slikom Majke Božje, iza koje je u niši skulptura Bogorodice s Isusom. Nešto dalje se prolazi pokraj kuće obitelji Ferderber iz 1766. godine, a zatim se dolazi do raskrižja na kojemu markacije odlaze ravno u smjeru željezničke postaje Brod Moravice, dok lijevo vode u smjeru Okrugljaka i prolaze kroz selo Delače.

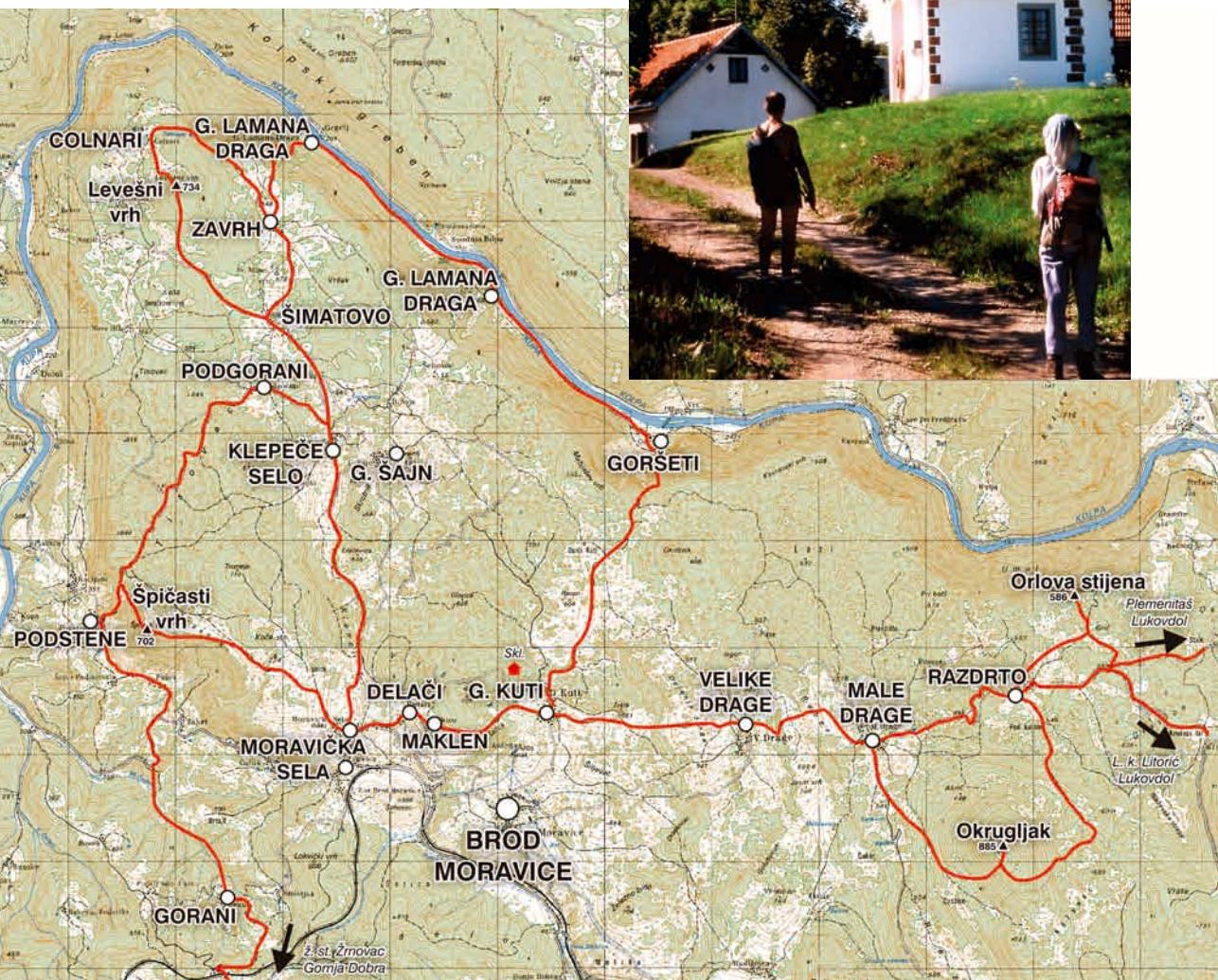
Šimatovo, selo na putu od Kupe za Špičasti vrh

foto: Jasna Kosović

U Delaćima je najstarija kuća Gorskog kotara, iz 1644. godine. Kuća je obnovljena i zaštićena kao spomenik kulture. Nedaleko od nje je kuća obitelji Ožanić iz 1826. godine, što je upisano na dovratku.

Nakon prolaska kroz selo Maklen, seoskim se putom lagano uspinje do kapelice uz asfaltну cestu. Usput se otvara vidik kojim dominira crkva u Brod Moravicomama. Asfaltna cesta dolazi iz Kuta i završava kod lovačke kuće »Lazice«, ispred koje su stolovi s klupama. Prije nego krenete prema Kutima i planinarskom skloništu, prošećite pet minuta do crkvice sv. Andrije. Šumski se put odvaja desno od ceste upravo ispred kapelice. Vidik od crkvice je otvoren, pa se, osim Brod Moravica, mogu prepoznati nedaleka brda ravnogorskog kraja: Javorova kosa, Vijenac i Sokolska greda.

Do skloništa za planinare je još desetak minuta hoda. Ono je zaključano, tako da noćiti možete samo uz dogovor s članovima PD »Vršak«. Sklonište je baraka postavljena na omanjoj čistini usred šume. Tu se nalazi od Drugog svjetskog rata kada je služila kao škola. Jedna prostorija u skloništu služi kao dnevni boravak, a druga kao spavaonica. Sklonište ima 10 ležajeva s nekoliko

Vidik sa Špičastog vrha

foto: Jasna Kosović

pokrivača, peć i agregat. Ispred skloništa su stolovi s klupama.

Sljedećeg se dana uputite u kanjon rijeke Kupe preko sela Kuta (670 m). U središtu mjesta putokazi upućuju desno do željezničke postaje Brod Moravice (40 minuta), ravno prema Špičastom vrhu (2 i pol sata), dok se u dolinu Kupe odlaži lijevo u smjeru putokaza za Levešni vrh. Put se u prvom dijelu blago spušta preko livada sve do ruba s kojeg počinje strmina obrasla šumom. Slušajući sve jači žubor rijeke, silazi se u zavojima do zaselka Goršeta (201 m). Zaselak čini nekoliko kuća uz obalu Kupe, groblje s crkvicom sv. Lucije i napuštena zgrada škole. U blizini je izvor pitke vode te nekoliko vrtova i livada.

Od Goršeta markacije vode kolnim putom uz Kupu koji nakon dvadeset minuta prolazi pokraj dviju kuća Donjih Lamanih Draga, a pola sata kasnije dolazi do Gornjih Lamanih Draga. Oba su zaselka napuštena, ali vikendom i ljeti dobivaju stanovnike.

Između kuća Gornjih Lamanih Draga počinje uspon na čijem je kraju Zavrh (540 m), zaselak s četiri kuće. Već kod prve kuće markacije odlaze desno prema Levešnom vrhu i s njega se spuštaju u Šimatovo. Levešni vrh je neobavezna kontrolna točka Goranskog planinarskog puta. Odete li preko Levešnog vrha u Šimatovo, izlet ćete produžiti za sat i pol.

Predlažem vam da u Zavrhu napustite markacije i bez njih se uputite, pretežno makadamskim cestama, sve do Moravičkih Sela. Dakle, u Zavrhu nastavite kroz zaselak i pokraj kapelice sv. Ane doći ćete makadamskom cestom za četvrt sata u Šimatovo. U selu je vrlo stara crkva Sv. Križa i križni put koji vodi do seoskog groblja s crkvicom. Već od Zavrha se uočava nekoliko lijepo obnovljenih zgrada što ih uređuje obitelj liječnika povremeno nastanjena u Šimatovu u kući do crkve.

Kroz Šimatovo kratko prolaze markacije GPP-a u dolasku s Levešnog vrha i u odlasku prema Špičastom vrhu kroz zaselak Podgoru i šumu Tisovac (sat i 15 minuta). Da bi se stiglo do

Putokazna ploča na Špičastom vrhu

foto: Alan Čaplar

Moravičkih Sela i dalje do vlaka, treba se kretati asfaltnom cestom oko kilometar do putokaza za Klepeče Selo, kroz koje vodi makadamska cesta. Obje ceste dolaze do Moravičkih Sela, ali put kroz Klepeče Selo je zanimljiviji, s nešto širim vidićima. Nakon sat i pol od Zavrha stiže se u Moravička Sela, u kojima se odmah kod prve kuće dolazi na markacije sa Špičastog vrha. Ubrzo nakon prolaska pokraj crkve stiže se na raskrižje markacija na kojemu se lijevo odlazi prema Kutima i Okrugljaku, dok se ravno cestom spušta do željezničke postaje Brod Moravice.

Prije polaska na ovaj zanimljivi izlet, svakako se treba raspitati o voznom redu vlakova.

IZLET NA OKRUGLJAK I ORLOVU STIJENU

Ovaj jednodnevni izlet na Okrugljak i Orlovu stijenu ugodnije je izvesti automobilom, a zbog mogućnosti kružnog kretanja ne gubi se na zanimljivosti. Autom preko Brod Moravica treba doći do Malih Draga, gdje počinje uspon na Okrugljak. Za uspon treba nešto više od jednog sata, za spust do Orlove stijene trebat će sat i 45 minuta, a za povratak do auta još 45 minuta. Dakle, ukupno ima manje od četiri sata hoda.

U Brod Moravicama, upravo ispred crkve, putokaz upućuje prema Malim Dragama (7,5 km). Usput se prolazi kroz Velike Drage, selo s kućama

izgrađenim između 1906. i 1930. godine. Malo nakon crkve Srca Isusova cestu presečaju markacije GPP-a koje dolaze iz Kuta, a vode prema Malim Dragama i Okrugljaku. Ako ovdje ostavite auto i krenete prema Okrugljaku, izlet će se produžiti za sat i pol.

Asfaltna cesta završava u Malim Dragama kod groblja i nastavlja kao makadamska još kilometar do Razrtog i 5 km do Plemenitaša, a kao asfaltna vodi dalje do Blaževaca na Kupi ili do Lukovdola.

U Malim Dragama auto treba ostaviti nedaleko od škole i crkve, jer tuda prolaze markacije. Usput razgledajte Male Drage (540 m), staro goransko selo čije su kuće nastale između 1886. i 1888. godine. Iz tog su vremena i jednokatna školska zgrada i crkva Sv. Trojstva. Škola je okupljala učenike iz triju sela - Razrtog, Velikih i Malih Draga, a iz Velikih u Male Drage pješačilo se izgrađenim putom kojim sada vode markacije.

Markacije kratko prolaze selom i nastavljaju prema Okrugljaku kolnim putom, s kojeg nakon nekoliko minuta skreću lijevo uspinjući se pola sata do makadamske ceste. Cestom treba kratko desno, a onda se nastavlja nešto strmiji uspon lijevo još pola sata do raskrižja s putokazima. Do vrha je još pet minuta.

Okrugljak (886 m) ima šumovit vrh bez vidika. Njegov stožast oblik dominira krajolikom od Kuta sve do Orlove stijene. Prepozнат ћете ga iz Malih Draga kao i s prilaza Orlovoj stijeni ako se krećete predloženom trasom izleta. Okrugljak je kontrolna točka HPO-a i GPP-a, a žig je u tulju na vrhu. Uskoro ћe biti postavljen i metalni žig.

S vrha se treba vratiti nekoliko minuta do raskrižja pod vrhom i nastaviti silaz na drugu stranu od smjera kojim smo se uspeli. Kako staza zarasta, naročito na dijelu preko livada, treba pažljivo slijediti markacije. Izlaskom iz šume dolazi

se na makadamsku cestu u zaselku Razdrtom, upravo kod bunara s planinarskim oznakama. Cesta s lijeve strane dolazi iz Malih Draga, a desno odlazi u Plemenitaš. Na raskrižju ste markiranih putova, pa predlažem da krenete cestom u smjeru Plemenitaša. Nakon desetak minuta novo je raskrižje s putokazima. Odavde se može u Lukovdol preko Litorića (desno), u Lukovdol preko Plemenitaša (ravno cestom) i na Orlovu stijenu (lijevo). Do Orlove stijene hoda se još dvadesetak minuta kolnim putom s otvorenim vidicima na Okrugljak. Put se pod kraj postupno spušta kroz šumarak.

Orlova stijena (502 m) je šumovita, 300 metara visoka stijena koja se ruši u kanjon rijeke Kupe. Na njenom je vrhu uređen vidikovac s kojeg se vidik pruža u kanjon Kupe i preko njega na brdo Kozicu s relejem. Orlova stijena je kontrolna točka GPP-a, a žig je u tuljcu pokraj vidikovca.

U povratku se istim putom dolazi nakon pet minuta do raskrižja s putokazima, na kojemu se skreće desno seoskim putom prvo preko livada, a onda se kroz Razdrto izlazi na makadamsku cestu kod prije spomenutog bunara s oznakama. Do automobila u Malim Dragama dolazi se cestom desno nakon 20 minuta hoda.

Odlučite li se za neki od dva predložena izleta, predlažem da nabavite vodič i dnevnik Goranskog

Vidikovac na Orlovoj stijeni

foto: Jasna Kosović

planinarskog puta HPD »Zagreb-Matica«. Obavijesti o planinarskom skloništu u Kutima možete dobiti od Damira Naglića na tel. 051/817-202.

Vele Drage i Okrugljak

foto: Jasna Kosović

USPOMENE

PLANINE GORSKOG KOTARA, NEKAD I SAD

BRANKO BRAUM, Zagreb

Golema šumska prostranstva Gorskog kotara, u zaleđu Hrvatskog primorja, protkana su nizom planinskih vrhova. Visina im nije impozantna, jedva dosiju 1500 m, no impozantni su kraški oblici, vapnenačko stijenje što se uzdiže iznad šumskog mora, katkad čudesnih oblika. Risnjak, Snježnik, Bjelolasica, Bijele, Samarske i Koločvratske stijene, Bitoraj, Klek, da ne nabrajam dalje, vrijedni su posjeta. Danas, uz autocestu prema Rijeci, te niz šumskih cesta što dopiru sve do podnožja spomenutih vrhova, dostupni su i ambicioznijim izletnicima.

U vrijeme moje mladosti, što bješe dosta davno, ponekad je to bila i pustolovina. Stojiš u pretrpanom vlaku za Rijeku na jednoj nozi kao roda, te u praskozorje silaziš s vlaka, negdje u Gorskem kotaru. Dug je put do podnožja, zimi još duži.

Na vrhu Bjelolasice 1961. foto: Zlatko Šmerke

Sa skijama na ledima prema Jasenku

foto: Zlatko Šmerke

A tada, u šezdesetim godinama, nije bilo globalnog zatopljenja. Kad je snijeg u studenom zasuo, nije se topio sve do travnja, bar ne u višim predjelima.

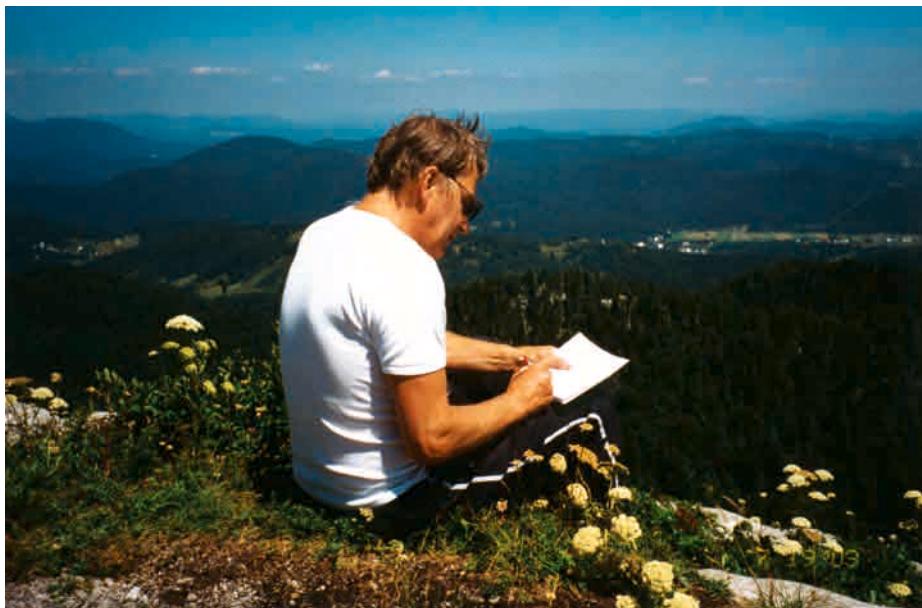
Sjećam se ožujka 1961. i prvog marša tragovima goranskih partizana, komemoracije 26-orici smrznutih boraca, što su se pod pritiskom ofenzive prebacivali preko Bjelolasice, te se smrzli na Matić-poljani - hrvatskom Igmanu. Kreнуli smo iz Ogulina pješke

kroz Puškarić Selo, pa preko Bjelskog na Klek. Ruksaci su bili teški, puni sindikalnih konzervi i maminih ličkih čarapa, na njima još skije s *Kandahar* vezovima. Išlo se dalje, dan po dan. Bijele, Samarske, Bjelolasica, Begovo Razdolje, Petehovac, Delnice. Sjećam se tragova zaklane srne. Čopor od pet vukova je ostavio samo dlake, mrlje od krvi na snijegu, te hrstice izmeta. Sjećam se i medvjedića tragova na Begovoj stazi desetak godina poslije. Lukavac se koristio našom prtinom, dok smo se prijatelj i ja probijali prema Ratkovom skloništu na Samarskim stijenama. Bio je 29. studenoga, a snijega više od metar. Sjećam se i vježbe u okviru zimske alpinističke škole 1962. te razbijanja potpuno zaleđenog ulaza u dom pod vrhom Snježnika. Stvarno su to bile prave zime.

No, da to ne bi izgledalo kao žalopojka za nekim starim vremenima, sjećam se i cvjetne livate pred skloništem na Bitoraju, nedavno. Na svakom od tisuću cvjetova sjedio je leptir. Vidjeli smo i medvjede tragove. Priroda se ne predaje lako. Ne trebamo se predati ni mi, jednodnevni odlazak na neko od spomenutih odredišta, danas je lijep izlet, premda nije više pustolovina.

Kućica u cvijeću - planinarsko sklonište »Bitorajka«
foto: Branko Braum

Na vrhu Bitoraja

foto: Branko Braum

SPELEOLOGIJA

ŠPILJE MORAVSKOGA KRASA

VLADO BOŽIĆ, Zagreb

Prilika da posjetim značajnije špilje Moravskoga krasa pružila mi se prilikom 7. Međunarodnog simpozija o povijesti speleologije ALCADI 2004, održanog od 20. od 24. listopada 2004. u planinarskom domu Chata Macocha u srcu Moravskoga krasa. Organizator toga simpozija bila je Komisija za povijest speleologije Međunarodnog speleološkog saveza, a domaćini Češki speleološki

savez, Agencija za zaštitu i očuvanje prirodnih vrijednosti i Geološki institut Češke akademije znanosti. Osim predavanja o povijesti speleologije na području Alpa, Karpati i Dinarida, zanimljivi i vrlo poučni bili su posjeti špiljama istraživanim od 18. stoljeća do danas, od kojih su neke sada primjerno uređene za posebne namjene.

Moravski kras nalazi se na istoku Češke. Palačište za razgledanje moravskih špilja je gradić Blansko petnaestak kilometara sjeverno od Brna. Oko 5 km istočno od Blanskog proteže se zaštićeno područje dugod od sjevera prema jugu dvadesetak i široko 2-5 km, neobično bogato špiljama i jamama, od kojih je 50 označeno na turističkim kartama. Ipak, svega je desetak onih ljepših, turistički vrjednijih. Do svih se špilja može doći automobilom i dalje do ulaza uređenim stazama (bez blata). Po cijelom području uređene su pješačke staze, označene raznobojnim oznakama. Iz Blanskog treba poći na istok oko 7 km do Skalnog Mlina (autobus vozi sa željezničkog kolodvora) ili autom do Chate Macocha, odakle vode staze na sve strane.

Najljepše turistički uređene špilje koje se mogu posjetiti jesu: Sloupsko-Šošuvskie, Balcarka, Punkva-Macocha i Katerinska.

Sloupsko-Šošuvskie špilje nalaze se oko 5 km zračne udaljenosti sjeverno od Chate Macocha. To je sustav od nekoliko manjih špilja povezanih umjetnim rovovima. Moguće je odabrat kracu (oko 2 sata) ili dužu turu (oko 4 sata). Vodiči za dužu turu obvezno savjetuju posjetiteljima da prije polaska obave nuždu u obližnjem zahodu, jer dugotrajan boravak na temperaturi od 7°C može nekome stvoriti nevolje. Špilje su istraživali aust-

Svijećnjak u Sloupsko-Šošuvskim špiljama

foto: Vlado Božić

trijski i češki istraživači još u 18. st. pa u njima ima po zidovima više potpisa, npr. od austrijskog istraživača Antuna Nagela iz 1748. i češkog istraživača Karela Absolona iz početka 20. stoljeća. U špilji su atraktivni sigasti ukrasi, među kojima je »svijećnjak« postao simbolom ljepote podzemlja Moravskoga krasa. Mogu se vidjeti i mjesta arheoloških i paleontoloških iskapanja i na njima kipove neandertalskih ljudi koji su tu živjeli prije 130.000 godina, te 40.000 godina stare kosti špiljskih medvjeda, koji su se za vrijeme neke davne poplave zaglavili u jednom hodniku. U špilji se nalazi i velika dvorana za speleoterapiju, s odbojkaškim igralištem. Dvije jame duboke osamdesetak metara tako su osvijetljene da posjetitelji s ruba mogu vidjeti dno.

Špilje su iznova uređene 1997. godine tako da su staze kroz špilje izrađene od hrapavog betona (da ne bi bilo poskliznuća), a mostići, ograde i rukohvati od rešetkastog nehrđajućeg lima. Staze su izvedene tako da se posjetitelj nigdje ne može zaprljati, a osvjetljenje je postavljeno tako da osvjetljava stazu a ne bliješti posjetiteljima u oči. Samo su pojedine lijepe sige osvijetljene dodatnim svjetiljkama. U špilji vlada polutama - nigdje nema jakog svjetla. Razlog tome je dvojak: da posjetitelji steknu osjećaj podzemlja (mrak i prostor) i da jako svjetlo ne izazove fotosintezu i zelenilo na sigama. Paljenje i gašenje svjetla obavlja se automatski fotoćelijama prolaskom posjetitelja, ali i ručno. Na više mjesta postavljena su vrata radi sprječavanja propuha.

Pri uređenju špilje oprani su sa svih špiljskih ukrasa uz turističku stazu talozi nastali prijašnjim osvjetljavanjem špilje bakljama. Od tada se sve staze i pojedine sige, koje su izložene jačem svjetlu, Peru dva puta godišnje. U tu svrhu su duž svih staza provedeni električni kabeli s priključcima, vodovodne cijevi s priključcima i kanalizacija. Voda od pranja odvodi se u posebne spremnike i onda ispušta u kanale izvan turističkog dijela špilje.

U ovim špiljama na nekoliko mjesta, podalje od turističkih staza, žive kolonije šišmiša, do kojih postoji pristup kroz druge otvore (ne turističke).

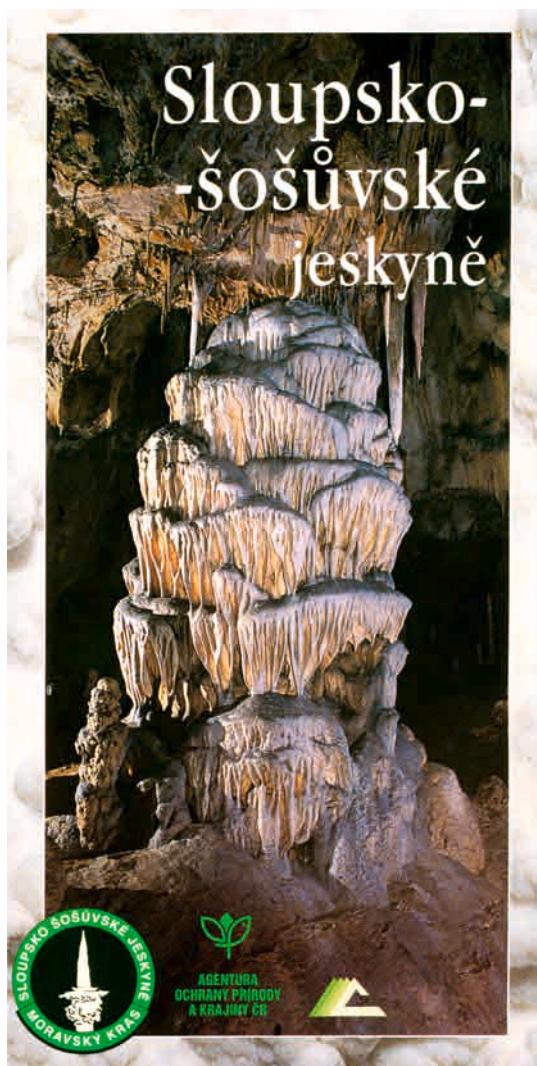
Tanki stalagmiti u Katerinskoj špilji

foto: Vlado Božić

Oko 2 km istočno od Chate Macoche nalazi se također lijepo uređena špilja Balcarka s dvije veće dvorane, s lijepim sigama i mnogo uskih kanala.

Najatraktivnija špilja Moravskog krasa sva-kako je špiljsko-jamski sustav Punkva-Macocha. Sustav je dobio naziv po potoku Punkvi koji po-nire kod sela Sloupa, ispred ulaza u Sloupsko-Šo-šuvsku špilje. Potok se pojavljuje najprije na dnu jame Macoche, u Gornjem jezeru, iz kojeg se voda pretače u Donje jezero i tu ponire na dubini od 132 m. Potok se ponovno pojavljuje u špilji Punkvi, kroz koju protječe i izlazi na površinu, teče pokraj Skal-nog mlina i u Blanskom utječe u rječicu Svitavu.

Istraživanje ovog najznačajnijeg speleološkog sustava započelo je 1723. godine kada se prvi čo-vjek spustio u jamu Macochu (-123 m), što je tada bio svjetski dubinski rekord. Istraživanja su na-stavljena, a najznačajnija otkrića ostvarena su po-

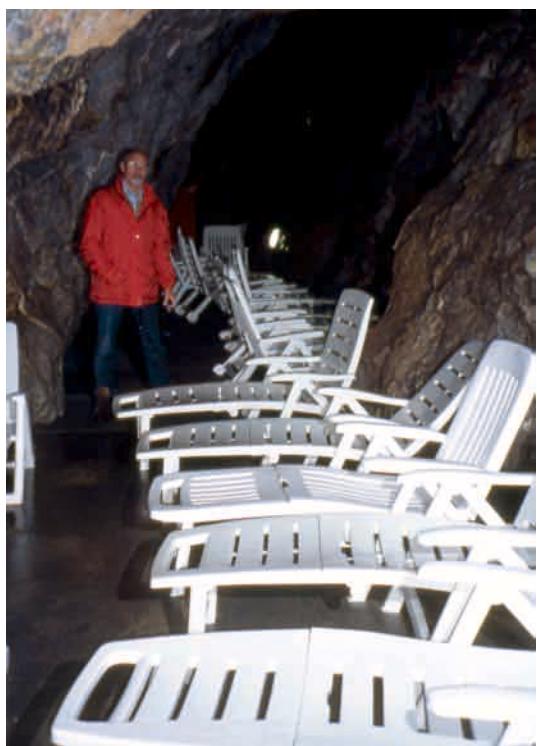
četkom 20. st. kada je pod vodstvom prof. Karelom Absolonom ispumpavanjem vode u sifonu na kraju špilje iz koje izvire Punkva izveden spoj s Donjim jezerom u jami Macochi. U tim su istraživanjima pronađeni i suhi kanali u špilji Punkvi i jami Macochi, koji su spojeni umjetno iskopanim rogovima. Tako je stvoren kružni turistički put najprije kroz suhi dio špilje, zatim kroz umjetni rov do dna jame Macochi, pa opet kroz umjetni rov do podzemne rijeke Punkve kojom se do izlaza sada prolazi posebno konstruiranim čamcima.

Po cijelom sustavu lijepo su uređeni putovi i rasvjeta (kao u Sloupsko-Šošuvskim špiljama), ali

su postavljene i video kamere koje nadziru cijeli turistički put, tako da se na monitorima u upravnoj zgradi na ulazu u špilju mogu stalno pratiti događanja u špilji. Po špilji su također postavljeni mjeri instrumenti za kontrolu meteoroloških podataka i, što je vrlo važno, za kontrolu vodostaja u špilji, tako da se u slučaju potrebe može brzo pomoci posjetiteljima.

Do Punkve-Macoche dolazi se iz Chate Macoche žičarom. Od visoravni iznad jame žičarom se spušta stotinjak metara u Pusti žleb, odakle se do ulaza u špilju dalje ide vlakićem sličnom onome na Trgu bana Jelačića u Zagrebu. Naravno, od Chate Macoche može se do ulaza u špilju doći i laganom šetnjom po uređenoj stazi.

Po izlazu iz Punkve-Macoche posjetitelji se obično vlakićem prevezu do Skalnog mlina i posjeti obližnju Katerinsku špilju. Zanimljivost te špilje je golema dvorana (100 x 50 m) s velikim urušenim kamenim blokovima na dnu. U njoj posjetitelji stojeći odslušaju s razglaša glazbu An-

Ležaljke za speleoterapiju u kanalu Ostrovske špilje
foto: Vlado Božić

tonija Vivaldija i Františeka Bende. Povremeno se u toj dvorani održavaju razne glazbene priredbe jer je vrlo akustična (u jednom sporednom kanalu špilje pohranjene su stolice za tu priliku). U špilji ima i lijepih sigastih ukrasa, naročito tankih i visokih stalagmita (promjera oko 5-6 cm a visokih 2,5-3 m). Vodići posebno upozoravaju posjetitelje na sigu prozvanu »vještica«, kod koje obavezno ispričaju poznatu priču o Ivici i Marici.

Zanimljivo je posjetiti i špilju Byči (Bikova špilja), 8 km južno od Chate Macoche, kod sela Krtiny, u kojoj je nađeno mnogo ostataka kovačke radionice iz doba kulture starijeg željeznog doba, koje arheolozi zovu Hallstatt. Najznačajniji nalaz iz špilje je skulptura bika, po kojoj je špilja dobila ime. Špilju mogu posjetiti i turisti, ali je za razliku od drugih špilja ova slabo uređena (blatne staze). Istraživanje špilje počelo još prije nekoliko stoljeća, a traje još i danas. U špilji vodići upozoravaju na potpise prvih istraživača i na ploču postavljenu u spomen Mariji Tereziji, koja je posjetila špilju.

U blizini se nalazi i špilja Vypustek, duga oko 7 km, ali je zanimljivo samo njezinih prvih nekoliko stotina metara. U špilji je za vrijeme Prvog svjetskog rata češka vojska imala sklonište, a za vrijeme Drugog svjetskog rata špilju je okupirala njemačka vojska i u njoj organizirala tvornicu avionskih motora. Nakon Drugog svjetskog rata ju je opet preuzela češka vojska i prostor preuredila u atomsko sklonište, u kojem je još i sada sve u funkciji. Ovo sklonište može u svakom trenutku primiti oko 250 ljudi, jer su u njemu potpuno uređene spavaonice, kancelarije, razne radionice, kuhinja, sanitarije, dizelski agregat za struju i dr. Sve su prostorije zaštićene debelim betonskim zidovima i teškim dvostrukim vratima. Dio prirodne špilje je zatvoren, samo se dio špilje koristi za snabdijevanje skloništa svježim zrakom. Sklonište mogu posjetiti i turisti.

Pokraj sela Ostrova, u kojem se nalazi dječja bolnica, u Ostrovskoj špilji već se godinama pruža speleoterapija djeci koja boluju od astme. Terapija traje mjesec dana po četiri sata dnevno. U jednoj velikoj dvorani djeca najprije moraju pola sata trčati, igrati košarku, stolni tenis ili lovice kako bi

Jezero želja u špilji Balcarci

foto: Vlado Božić

pojačala disanje, a onda moraju u vrećama za spa vanje ležati na plastičnim ležaljkama u špiljskim hodnicima i spavati 3,5 sata. Vjeruje se da je za ozdravljenje odlučujuća povećana koncentracija radioaktivnog elementa radona, ali i stres koji bolesnik doživi zbog ulaska u podzemlje. U špilji su postavljeni instrumenti koji nadziru temperaturu, vlagu, koncentraciju radona i vodostaj potoka koji protječe kroz špilju.

O svim turistički uređenim špiljama postoje prospekti koji se mogu nabaviti u turističkom uredu u Blanskem, u Skalnom mlinu te na blagajnama svih špilja. Obavijesti se mogu dobiti od Središnje informativne službe: Skalni mlin, 678025 Blansko, na tel. 516-413-575 i fax: 516-415-379, te na internetu na adresi www.caves.cz.

Dakle, nađete li se na Moravskom krasu, sva kako posjetite njegovo podzemlje.

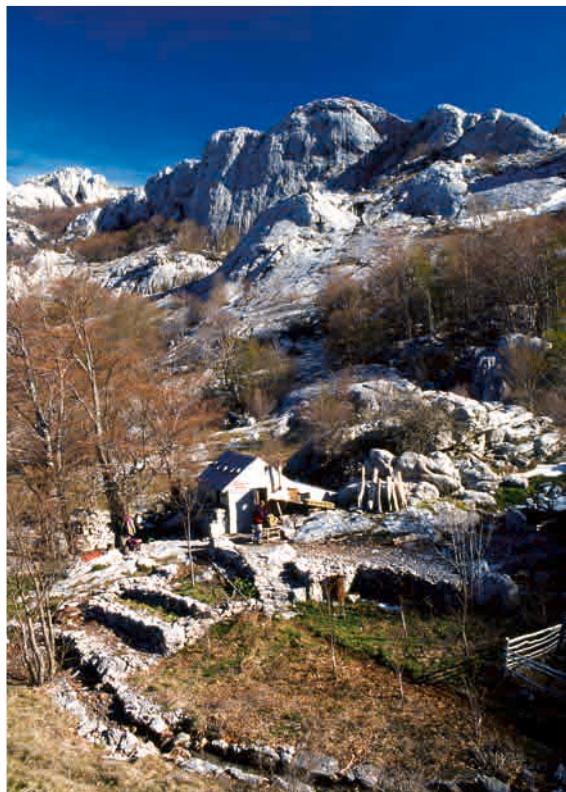

HRVATSKE PLANINARSKE KUĆE

SLIKE S FOTO-NATJEČAJA »HRVATSKOG PLANINARA«

1. Dom »Jankovac« na Papuku (1. nagrada),
foto: Tomislav Marković
2. Kuća »Hunjka« na Medvednici (2. nagrada),
foto: Branko Balaško
3. »Schlosserov dom« na Risnjaku (3. nagrada),
foto: Tomislav Marković
4. Dom »Zavižan« na sjevernom Velebitu (3. nagrada),
foto: Franjo Novosel
5. Kuća »Snežnik« (3. nagrada), foto: Branko Barlović
6. Kuća »Tivanovo« pod Krndijom, foto: Tomislav Marković
7. Sklonište »Tatekova koliba« na južnom Velebitu,
foto: Tomislav Marković
8. Dom »Paklenica«, foto: Vladimir Vidović
9. Dom »Žitnica«, foto: Boris Lanča

BUGARSKE PLANINE

NA RILI I PIRINU U BUGARSKOJ

DINKO BOGAVČIĆ, Zagreb

Prošloga su ljeta HPD »Zagreb-Matica« i PD »Naftaplin« organizirali osmodnevno planinarsko putovanje na najviše vrhove Balkanskog poluotoka, Musalu (2925 m) na planini Rili i Vihren (2914 m) na Pirinu. Te se planine nalaze u Bugarskoj, osamdesetak kilometara jugoistočno od Sofije. Vodio nas je Boro Milosavljević iz PD »Pobeda« iz Beograda, kojeg smo upoznali putem Interneta i zamolili da nam bude vodič. On odlično poznaje te planine jer ih obilazi nekoliko puta godišnje.

Prvo odredište bilo nam je Borovec, najstariji i najveći bugarski skijaški centar. Borovec ima turističku tradiciju iz XIX. stoljeća, kada je bugarskim carevima bio ishodište za odlazak u lov. Smješten je na sjevernim padinama planine Rile, na visini od 1350 metara, u podnožju Musale. Osim za skijaše, Borovec je ishodište i za planinare, jer su u okolini brojne mogućnosti planiranja i uživanja u prirodi.

Predviđali smo da će putovanje autobusom od Zagreba do Borovca trajati 15 - 16 sati, no trajalo je puna 24 sata. Zbog duge kolone na graničnom prijelazu Bajakovo, četiri smo sata kasnili u dolasku u Beograd, gdje nas je čekao vodič Boro, a čekanje na srpsko-bugarskoj granici u beskrajnom redu kamiona, autobusa i automobila otegnulo bi se još i više da jedan od planinara u našem autobusu ne radi na našoj carini. On je srećom imao carinsku značku kod sebe, pa je na naše veliko veselje uspio riješiti kod srpskih i bugarskih kolega da nas propuste preko reda. Ušedio nam je tako bar dva do tri sata čekanja. Hladna večera, koja nam je priređena u vrijeme kada smo trebali doći, dočekala nas je ujutro na stolovima zajedno s doručkom.

Boro inzistira da planinarski program ide prema planu, pa za odmor prije polaska imamo manje od dva sata. Prva žičara polazi u 10 sati, a unatoč velikom umoru od dugotrajnog putovanja, gotovo svi smo na okupu. Žičara nas diže do doma »Jastrebec« na 2369 metara, odakle se za sat hoda stiže do doma »Musala« na dvije i pol tisuće metara, a za još sat nešto napornijeg hoda do vrlo lijepog planinarskog skloništa. Odatle do najvišeg vrha Balkanskog poluotoka ima još oko sat uspona.

Ulaz u NP Rila

foto: Dinko Bogavčić

Vrh Musale

foto: Dinko Bogavčić

Uspon od gornje stanice žičare do vrha Musale nije težak. Put vodi uglavnom kamenitim terenom s lijepim jezercima. S vrha je inače lijep vidik na brojna gorska jezera, no nažalost na vrhu nas je dočekala magla pa nije bilo vidika. Ne zadržavamo se dugo i žurimo natrag do žičare jer zadnja polazi u 16:30 sati.

Lijep i nezaboravan bio je i uspon na Maljovicu (2729 m) oko 40 km od Borovca. Od ulaza u nacionalni park Rila do kuće Maljovica ima, po lijepoj i laganoj stazi, oko sat hoda. Tu neki ostaju, dok većina ide prema vrhu po nešto strmijoj stazi još oko sat i pol hoda, stalno uz potoke, jezerca i livade pune raznog cvijeća. Vrijeme je jako lijepo i svih koji su pošli bez teškoća stižu na vrh. Uživamo i odma-

ramo se malo dulje na vrhu, uz prekrasne vidike u daljinu.

Petri dan odlazimo iz Borovca u Bansko, a odatle na planinu Pirin. Na putu prema Banskom nalazi se znаменити Rilski manastir, najveće bugarsko svetište. Ono je uvršteno i u Unescovu listu svjetske kulturne baštine. Gradnja je započeta u 10. stoljeću. U Bansko stižemo podvečer. Bansko je također bugarski skijaški centar i zanimljiv je spoj djevičanske prirode planine Pirin i atmosfere starog bugarskog gradića. Okruženo Pirinom, Rilom i Rodopima, Bansko ima planinsku klimu s kratkim ljetom i dugom zimom. Sada su u punom tijeku radovi na skijaškim stazama i obnovi grada radi priprema za svjetski skijaški kup 2006. godine. Gradić je od Sofije udaljen 160 km i ishodišno je mjesto za planinarenje po najljepšoj bugarskoj planini koju je UNESCO uvrstio u listu Svjetske prirodne baštine. Bansko nudi velik izbor starih mehana, restorana, disco-klubova i kafića. Mehana Dedo Pene nudi delicije banske kuhinje u povijesnoj kući izgrađenoj 1820. godine.

Šestoga dana upućujemo se na vrh Vihren (2914 m). Polazište je kod kuće Vihren na 2300 m, dokle se može doći autobusom. Za više od dva sata uspona, uz lijepo vidike, stižemo na vrh. Lijepo je vrijeme pa nam se ne žuri. No, ubrzo se počinje spuštati magla na vrhu i Boro zove na

Članovi HPD »Naftaplin« na Vihrenu

foto: Dinko Bogavčić

silazak drugom stazom preko Kazana, koji je to ime dobio jer nalikuje na goleme okrugle kotače, s vrlo strmim i visokim liticama. Na dnu Kazana je snježište i na njemu stado divokoza.

Zadnji dan u planu nam je vrh Bezbog (2645 m) na istoimenoj planini. Žičara nas diže do doma »Goce Delčev« na 2300 m, a odatle se upućujemo pješice do vrha. Ima oko jedan sat uspona. Vrijeme se kvari, nakupljaju se oblaci i žurimo natrag do žičare. S prvim kapima kiše utrčavamo u autobus, dok se neki po pljusku još spuštaju u otvorenoj kabini žičare. Sigurno su »uživali«!

Nakon ovih planinarskih uspona, osmi dan u osam sati napuštamo Bansko i krećemo prema Sofiji. Na granici opet čekanje, jer je mnogo autobusa ispred nas. Ali ovaj put, odmah po dolasku na granicu, na scenu stupa naš carinik i svojim carinskim vezama rješava naš brzi prelazak. Za

prelazak bugarsko-srpske granice trebalo nam je samo pola sata. U Beogradu izlazi naš vodič Boro i zahvaljuje se svima na društvu, a i mi njemu na vođenju. Opet beskrajan red na Bajakovu, ali naš carinik opet nam skraćuje čekanje, i ubrzo smo u Hrvatskoj. U Zagreb stižemo prije ponoći, za »samo« 16 sati vožnje.

Bugarska je u planinarskom smislu vrlo lijepa. Planinarenje je sigurno, staze su odlično obilježene, planinarske karte odlične, tiskane na kvalitetnom papiru, a mogu se nabaviti za samo 3 eura (naše su po 60 kuna, a tiskaju se na lošem papiru!). U mnogobrojnim planinarskim domovima može se jesti i pitи za malo novca, a i smještaj u hotelima je vrlo dobar. Planinarenje u Bugarskoj ima, za nas iz Zagreba, samo jedan nedostatak: daleko je i, nažalost, odvojeno dvjema teško prijelaznim granicama.

PLANINE BIH

MOJA LJUBAV, ČVRSNICA

GORDANA BURICA, Split

Čvrsnica, moja ljubav odavno... Ljubav moja iz onih davnih dana 1995. godine kad sam je prvi put pohodila. Njezina uzbudljiva ljepota dugo me je tada ispunjavala. Neposredno poslije tog susreta, često bih znala zažimiriti da bi mi se pred očima obnovile slike, sva njezina uzbudljivost, raznolikost i sva, baš sva obilježja prave planine.

Poželjela sam to ponovno doživjeti i rado sam prihvatala poziv da se priključim novom izletu na Čvrsnicu. U ranim jutarnjim satima pošli smo našim autobusom iz Splita i nakon gotovo tri sata vožnje, pred kraj (oko 11 km) makadamskom cestom, u podnožju Vran planine i uz motel Hajdučke vrelti, iz autobusa je izašla skupina od 13 planinara.

Uspon od motela na vrh Vrana strm je i zahtjeva oko dva i pol sata hoda uz oštru uzbrdicu. Putem šuma crnog bora, gusta zelena trava, klekovina, cvijeće i opojni mirisi. S vrha se kao na dlanu vidi Čvrsnica, u podnožju Blidinje jezero, u daljini Buško blato i Ramsko jezero, bezbrojni vrhovi kojima ni imena ne znam, a u procjepu iza Čvrsnice viri oštri Prenj.

Na povratku grmljavina i kiša. Pomalo pokisli silazimo u logor k našim šatorima u Masnoj Luci, gdje su se skupili mnogobrojni planinari. Uz logorsku vatru i pjesmu odlazimo na spavanje, jer ujutro slijedi dugo željeni uspon na Čvrsnicu.

Žuti makovi na Čvrsnici

foto: Gordana Burica

Hladna noć podsjeća nas da smo u sasvim drugom klimatskom području od našeg.

Prizori obruča magle i zlatni vrh planine, tek što sam sutradan ujutro otvorila oči, ostavljaju me bez daha i s nestrljenjem čekam polazak. S izlaskom sunca svrstavamo se kolonu i polazimo uzbrdo. Putem nam se pridružuju planinari iz Tuzle, pa se penjemo i uživamo zajedno. Zastajemo uz ploču preminulom kaštelanskom planinaru Ivici

Plazoniću, odajemo mu počast i nastavljamo dalje. Kroz zelenilo svih nijansi, krećemo se prema sivilu stijene i bjelini vječnog snijega na vrhu. Uspon je dug, zahtjevan, ali predivan. Danas sa suprotne strane gledamo sve ono gdje smo jučer bili, a zaobilazni put do vrha na trenutke nam se čini kao da mu nema kraja. Ali, oduševljava me cvijeće: ljiljani, divlja ruža, modro ljubičasta sirištara, plavi encijan i na samom vrhu, na siparu iznenađenje: žuti mak, endemični cvijet koji još nisam vidjela!

Prelazimo završni sipar i stižemo na vrh Pločno, najviši vrh Čvrsnice. Visok je 2228 metara. Ostajemo na vrhu gotovo sat vremena, ručamo i upijamo vidike na prostranstva vrhova, sivih, plavih, modrih... u bezbroj nizova. Upijamo i udišemo što više te ljepote, da nam bude nadahnuće kad se vratimo kući.

Na silasku nevrijeme, krupa i kiša. Kisnemo, ali ne smeta, isplatilo se!

Vršna stijena Čvrsnice

foto: Gordana Burica

OTOK LOŠINJ

SVE MOJE OSORŠČICE

JASNA ŽAGAR, Sesvete

Tmurna i vjetrovita nedjelja. Kroz kasnojesensku polutamu sobe osluškujem kako vjetar zavija kroz krošnje ogoljelih stabala oraha, trešnje i šljiva. Gledam ih kako se povijaju pod olujnim naletima što se na nas obrušavaju iz tko zna kakvih visina i daljina. Poneki list, žuti i crveni, otkinut s grane, poleti kroz zrak nošen snažnim vrtlogom, pa onda lagano dotakne zemlju već umornu od jesenjih magla i kiša. Jedan prolaznik, pognute glave i uvučenih ramena, prkosí vjetru i hladnoći. Jato golubova besciljno leprša nošeno zračnim strujama, protiv kojih su i najjači zamasi krilima nemoćni, pa onda potraže zaklon pod nekom strehom. Dim iz dimnjaka začas biva raznesen u ništavilo. Dok iz tople sobe slušam umirujući šššššš! i

huuuuu! huuuuu!, prebirem po sjećanjima koja me vode na plavetni, topli jug.

Možda ne baš na jug, ali spomen na more i sunce uvijek budi u srcu toplinu juga i radost smiraja. Bogatstvo mirisa i drhtaj zvukova, čak i onda kada je jedini zvuk koji dopire do ušiju najtiša tišina. Takva sjećanja budi u meni Osorščica, moja prva otočna planina. S radošću okrećem požutjele stranice starog planinarskog dnevnika i tražim u njemu sjećanja na sve moje Osorščice.

Mjesec je svibanj, a godina 1995. Procvalo i raspjevano proljeće. Gorskokotarska unutrašnjost odiše svježinom i zelenilom, a Lokvarsко jezero prelijeva se u bojama kasnog popodneva. Kamenjak nad Grobničkim poljem, dolina Rječine i

Vidik sa Svetog Mikule na južni dio Lošinja

Trsat bude sjećanje na moj jedini posjet Rijeci. Gotovo da se i ne sjećam kad je to bilo te se čudim prolaznosti vremena i nemilosrdnoj sili zaborava. More u predvečerje, vile u nizu od Opatije do Mošćenice. Nekoliko minuta vožnje trajektom od Brestove do Porozine. Smiješim se jer, ako me sjećanje ne vara, to je tek moja druga vožnja trajektom. Još uvijek nisam sigurna zašto se tako lju-ljamo na ovim uspavanim večernjim valovima. Ne znam gdje ima više zelenila - na obalama Istre i Cresa ili u neprovidnim morskim dubinama.

Otok Cres stanište je bjeloglavog supa, prorijedene i vrlo ugrožene ptičje vrste. Podno litice, za koju mi kažu da ih se na njoj najviše ugnijezdilo, šćeućurih se u najvećoj tišini. Ustvari ne znam ništa o tim pticama. Jesu li plahne ili napadaju uljeza? Imaju li mlade baš sada i kako ih brane od neprijatelja? Imaju li uopće neprijatelja? Što rade sada, u smiraj dana? Jesu li još aktivne ili se spremaju na počinak? I koliko im se uopće smijem približiti!?

Promatramo se tišina i ja. Željno iščekujem makar glas, pozdrav za laku noć. Uzalud, jer ako je vjerovati legendi, supovima je glas oduzeo jedan svećenik. Supovi su, naime, nekada prekrasno pjevali. Tako bi župljani pri dolasku na nedjeljnu misu u Beli uvijek zastali i divili se prekrasnom pjevu. Zato su uvijek kasnili na svetu misu. To je svećenika razljutilo pa je molio Blaženu Djericu Mariju da supovima oduzme glas. I od tada su šutljivi i tihi. Možda već spavaju, a i nama je vrijeme za počinak. Pred nama je još put uzduž cijelog otoka. Uljuljane u jednolično bruanje motora prenulo nas je samo Vransko jezero. Prvi sam puta tada čula riječ kriptodepresija. Sve do Osora pokušavala sam u mislima nacrtati jezero čije je dno ispod, a površina iznad razine mora. Slabašna svijetla Osora upozorila su nas da se putovanje bliži kraju. U Nerezinama nema još nikoga. Mi smo prvi gosti, prvi planinari i prvi radoznalci na otvaranju planinarske kuće »Sveti Gaudent« na Osoršćici.

Neprozirna tama pokrila je Nerezine. Čini se da jedinu svjetlost razljeva naša lampa pored koje završavamo kasnu večeru i spremamo se na počinak. Neki čudan miris, snažan i slatkast istovremeno, nadjačava sve ostale mirise ujedinjene u tihoj mediteranskoj noći.

Kapelica svetog Mikule na Osoršćici

foto: Jasna Žagar

Jutro je obasjalo izvor meni tako neobičnog i opojnog mirisa. Jasmin. Veliko, stotinama bijelih cvjetova posuto drvo jasmina, zauvijek je obilježilo moju spoznaju Mediterana. Dan je protekao u obilasku Lošinja, a za to vrijeme već su se počeli prikupljati i ostali planinari. Riblja večera uz žamor priča, šala i dosjetki, a onda je zazvonila pjesma. Nezaboravna »Kad zazvone stara zvona...« zauvijek je povezala Cres, Lošinj i mene.

Uspon na Osoršćicu započeo je u Osoru. Devet je sati i već je neobično vruće. Žurim preko pokretnog mosta ispod kojeg more žubori prokopanim kanalom što umjetno rastavlja Cres i Lošinj. Krajicom oka promatram nekoliko planinara kako na obali moče planinarske cipele u moru i pritom potcikuju od radosti.

- Zar ih Peru? - naivno pomislih, nemajući vremena podrobniye razmisiliti o događajima na obali.

Kolona je odmicala stazom u otočnom kršu, obasjanom suncem. Ne mogah slijediti trag kolone. Planina je bila jača. Zelenilo mediteranskog raslinja u snažnom kontrastu s plavetnilom neba. Nigdje oblaka, nigdje zaklona. More se preljeva iz srebrnog u plavo i razbijja se o stjenovite obale otoka. Poneki galeb preleti ponad lelujavog morskog prostranstva i kliktajem raspara tišinu. Zrak je gust od soli i mirisa kadulje, ružmarina i bora. Jedva dišem. Borim se sa suncem, kamenom i samom sobom. Na hrptu ponad prijevoja Gredice eksplozija boja gotovo mi je ranila oči. Više ne

Vidik prema otoku Unijama

foto: Jasna Žagar

raspoznam ni nebo, ni more, ni otoke. Sve je svjetlo, modro i sjedinjeno. Unije su se spojile s daljinom, a Zeča, Visoki i Istra kao da pripadaju i nebu i moru.

Kasno popodne izlet se bližio kraju. Dok su se planinari polako spuštali u Nerezine, pristigli su raspredali o nezaboravnim dojmovima i jedinstvenoj prilici da se ka vrhu planine krene s apsolutne nule! I što mi drugo preostaje? Osoršćice, vidimo se opet!

Prošle su četiri duge godine do ponovnog susreta s Osoršćicom. Mjesec je lipanj, a godina 1999. Vruće je i sparno. Polazište nam je vjekovni Osor, u mome sjećanju sačuvan kao bijeli Osor. Grad - muzej s mnoštvom rimskih, staroslavenskih, rano-srednjovjekovnih i mletačkih spomenika. Pogled s prozora na glavni gradski trg osvijetljen ponekom svjetiljkom, čija se žuta svjetlost razlijeva po bijelom kamenu tvoreći tako sjene neobičnih, tajnovitih oblika.

Iz sna su me prenuli zvon starog zvona i otkucaji sata sa zvonika katedrale. Lastavice već uzbudeno cvrkuću i prelijeću trgom ponad starog bunara. Tek je šest sati i svi još spavaju. Topla i tiha nedjelja. U najvećoj tišini iskradosmo se iz grada prema mostu i kanalu. Svježina morskog jutra dodiruje mi lice. More žubori, Osoršćica spava. Ovoga puta neću propustiti da smočim cipele u

moru. Smijem se usnama i srcem.

Istom stazom kročih polako, tražeći isto ono srebrno more, kliktaj istog onog galeba, miris istog onog jasmina. Ne nađoh ih, ali upoznah neku drugu Osoršćicu. Neka druga staza sada vodi do planinarske kuće. Meka i zaštićena od sunca. U jednoj sjeni nasred puta odmara se zmija. Ne bojim je se, sigurno nije otrovnica. Nema ih na otoku. Potjerao ih je sveti Gaudent, benediktinski biskup koji se riječju i djelom suprotstavio grješnom životu građana Osora.

Protjeran iz grada povukao se u špilju podno najvišeg otočnog vrha Televrina i tu je, po legendi, prokleo sve zmije otrovnice. Planinarska kuća »Sveti Gaudent« uređena je u staroj talijanskoj vojnoj promatračnici. Hladno mi je unutar betonskih zidova kuće iako štite od vjetra koji nemilosrdno udara tu na hridi ponad mora. Istra i otoci što plove na morskoj površini opet su me iznenadili snagom vlastitog postojanja.

Snagom vlastitog postojanja dozvala me je Osoršćica i treći put. Mjesec je kolovoz, a godina 2002. Naslonjena na prozorsko staklo autobusa besciljno promatram škrtu cresku zemlju i kamen. U trenu nevjerica mi poput munje propara um. Bjeloglavi sup kruži nebom. Poskočih na stolcu, jer još jedan, i još jedan, i... Osam supova lebdi na krilima vjetra. Ovoga puta sam spremna za njih, imam odgovore na sva pitanja. Znam da su plahi i da nikada nisu nikoga napali. Da jedu samo ugionale životinje, najčešće ovce, čija je trupla pastirma gotovo nemoguće zakopati u creskom kamenjaru, a nikada ne napadaju stare i nemoćne životinje. Da godišnje imaju samo jednog ptića. I imaju samo jednog neprijatelja - čovjeka. Otrovne meke postavljene za divlje svinje, lisice, medvjede i podivljale pse otrovale su velik broj supova. Krivolovci ih love za trofeje, čak i njihova prljavobijela jaja s riđim pjegama služe kao trofeji. Mlade supove uzinemiruju turistički brodovi, gliseri, roni-

oci, pri čemu, pri prvim letovima, padnu u more i utope se. Creske kolonije supova zaštićene su statusom posebnog ornitološkog rezervata, a ploče u zaštićenoj zoni upozoravaju na zakonsku zabranu njihova uzinemiravanja. Oni nisu nasilna bića, a od čovjeka, u kojeg nemaju povjerenja, okreću glavu na drugu stranu ili odlaze.

Već se pet dana družim s Lošnjem, njegovim mirisnim stazama omeđenim suhozidima, slušam meketanje ovaca, promatram Osoršćicu s Vele Straže. Vrućina i sparina omamljuju osjetila i umanjuju želju za bilo kakvim planinarenjem. Nešto je čudno u zraku. Vidik se muti, okreće na buru. Oblačni pokrivač sve je tamniji i deblji, a valovi sve snažniji i veći. Osoršćica nestaje u sivilu magle i oblaka. Snažan vjetar, što udara u naletima, pojačava osjet hladnoće. Rano je jutro i u Nerezinama je budan samo oleandar. Put me vodi pored kapelice do vinograda i maslinika ograđenih suhozidima u podnožju tamnozelene planine. Iz nekog dvorišta dopire lavez usamljenog psa i skladno dopunjuje milozvučnu tišinu, što je obavila planinu od podnožja pa sve do najvišeg vrha. Tek poneki planinar prkosí snažnom vjetru što huči i urliče ponad Svetog Mikula. Drevna kapela siguran je zaklon od studeni, a vidici su se ionako izgubili u oblacima i magli. I dok tako molih Očenašeka i listah knjigu dojmova s tko zna kojih sve strana

svijeta, oblaci su se stanjivali, a sunce provirivalo i svojim toplim nasmiješenim licem obasjalo čarobnu sliku otočja. Legenda kaže da su otoci djelo čarobničinih ruku. Kralj je, naime, Eet iz Kolhide posjedovao zlatno runo. Kraljeva kći, čarobnica Medeja, smrtno se zaljubila u naočitog i lukavog momka Jasona i pomogla mu je ukrasti runo. Jason se sa svojim Argonautima dao u bijeg, a slijedio ih je kraljev sin Apsirt. Nakon dugog puta potraga je sustigla kradljivce. Medeja je prijevarom namila brata na pregovore s Jasonom, a ovaj ga je ubio. Medeja je rasjekla Apsirtovo tijelo i dijelove pobacala u more. Od dijelova Apsirtova tijela nastali su Apsirtovi otoci - Apsyrtides - zajedničko antičko ime otoka Cresa i Lošinja. Pogledah more. Svojim tamnosivim valovima razbija se o stijene, pjeni se od siline udaraca. Vrijeme je za polazak.

Vrijeme je i za pospremanje ladica sjećanja, za ostavljanje prošlosti prošlosti. Bilo je u njoj mnogo trajekata i mnogo otoka, sve jedan ljepši od drugoga i svi u jednom začaranom krugu. U svakome sam tražila ono isto ljuhanje valova i istu onu neobičnu noć ispunjenu slatkim mirisom jasmina. U svakome sam tražila ona ista stara zvana i cvrkut lastavica za dobro jutro. Bjelinu jutarnjeg mira i zelenu planinu, koja je na tako iznenadan i nježan način postala moja Osoršćica.

Televrina (589 m), najviši vrh otoka Lošinja

foto: Alan Čaplar

HRVATSKI
PLANINAR

DIGITALNA FOTOGRAFIJA

piše: Branko Meštrić*

U prošloj epizodi: naš junak, digitalni fotoaparat, uspješno je okončao svoju misiju u divljini, na opće zadovoljstvo vlasnika. Usprkos nemogućim uvjetima, izuzetne informacije ukradene su iz prirode i potajno premještene u maleni čip. Digitalizirane, naravno. Što će se sada dogoditi?

Što god namjeravali činiti s digitalnim fotografijama, suočit ćete se sa činjenicom da ih ima puno, puno više nego kad ste bili osuđeni na 36 snimaka i dosta novca za njihovu izradu. Sada, kad više ne treba kupovati filmove, nositi ih na razvijanje, pa plaćati za fotografije, čovjek je lakši na okidaču. A i zašto ne bi bio! Ako niste ograničeni prostorom, samo okidajte. Poslije ćete u miru oda-brati ono što vrijedi, a »promašene« snimke jednostavno obrišete - to ništa ne košta. Zapravo, glavni problem postaje - kako sve to pregledati, arhivirati, ponosno pokazivati drugima... Možda pomalo i doraditi?

Na terenu se može malo što napraviti, barem s današnjim tehnologijama. Pojavljuju se tu i тамо neke spravice za pohranjivanje snimaka i pražnjenje kartica, neke imaju i veći, ali češće manji ekran za pregledavanje, ali još to nije to. Ako ste na dužem pohodu i namjeravate snimati više snimaka nego vam stane na memorijsku karticu, uzmite dvije kartice! (Hm, neš ti savjeta!) Možete eksperimentirati sa smanjenjem rezolucije ili povećanjem kompresije, ali bolje nemojte. Samo pregledavanje na ekrančiću fotoaparata je najgora mogućnost i nastojte je izbjegći. Osim što ništa ne možete vidjeti na 3-4 cm velikom ekrančiću, ova opcija jedino služi za efikasno, a nepotrebno pražnjenje baterije foto-aparata.

Pregledavanje na televizijskom ekranu je moguće (tako bar kažu upute uz fotoaparat!), no imajte na umu da dotični ne može prikazati ni jedan milijun piksla (format televizijske slike je 576x720), pa da vam je vaših 4 milijuna suvišno. No za osnovni pregled, naročito pred većim auditorijem, može poslužiti. Upravljanje prezentacijom tipkicama na fotoaparatu je dosta naporna zadaća. No time niste riješili pohranjivanje fotografija.

Osnovno sredstvo za korištenje digitalnih fotografija, koliko god mi šutjeli o tome, ipak je računalo. Ono će vam omogućiti pregled zadovoljavajuće kvalitete uz prihvatljiv način upravljanja pregledom, pražnjenje fotoaparata i sigurno pohranjivanje fotografija na samo računalo, naknadnu trajniju pohranu »prženjem« na CD ili DVD, a moguća je i priručna izrada papirnatih fotografija na raznim pisačima.

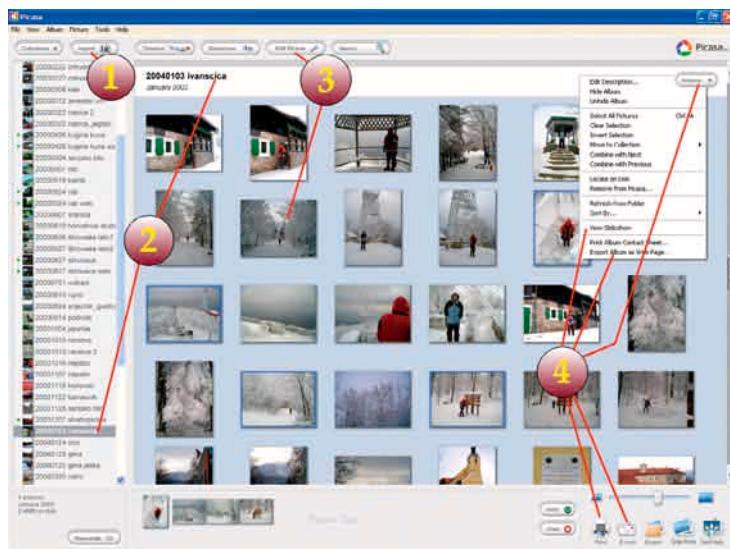
Posebno mjesto u planinarskom pregledavanju fotografija svakako pripada LCD projektoru. Spravu, koja će biti i deset puta skuplja od fotoaparata, kupit će naravno vaše planinarsko društvo ili ćete je za potrebe predavanja od nekoga posuditi. Nasljednik desetljećima općeprimjenjivanih dijaprojektora, uglavnom dostoјno zamjenjuje tehnološkog prethodnika, ali omogućava puno udobniji rad, dinamičnije projekcije, projekciju

---

* Autor je prvi digitalni aparat iznio u planinu (Gomirkovica) u lipnju 1999. i otada se bakće s digitalnim fotografijama; osim oko 28.000 digitalnih fotografija, u digitalni oblik je prenijeo i veći dio fotografija iz prijedigitalne ere, jer je tako ipak lakše živjeti

video isječaka pa i filmova, ukratko, svega što se može pokazati na monitoru računala. Ima tu dosta savjeta oko samog projiciranja, svjetla i mnogočega drugog (to bi mogla biti posebna tema), ali jednog savjeta nikad dosta: dobro pripremite prezentaciju jer zasigurno ne želite da auditorij više pažnje posvećuje vašem petljanju s računalom nego samim slikama! Za razliku od dijača, ovdje se sve događa dinamičnije i pažnje nikad previše.

Vratimo se mi fotografijama. Ukoliko nemate pravi fotopisač, masovnu izradu fotografija ne bih preporučio. Digitalni fotostudiji postali su svakodnevica i danas možete bez problema, u skoro svakom većem mjestu, obaviti sve što vam u svezi s digitalnom fotografijom može zatrebatи. Oni će vam jednostavno i vrlo kvalitetno vaše fotografije

Pregled i razvrstavanje digitalnih snimaka

prenijeti na papir, jednako kao da ste se za snimanje koristili i filmom (čak i po istoj cijeni), ali i obaviti sve druge operacije, uključivši i prjenje na CD, a neki čak i objavu na internetu. Dakle, ipak ne treba imati PC, dovoljno je imati kune.

KRATAK TEČAJ BARATANJA DIGITALNIM FOTOGRAFIJAMA - KORAK PO KORAK

1. Prenjeti fotografije s aparata na računalo. Veza se uspostavlja direktnim spajanjem kablom ili čitačem kartica. U načelu, program kao što je Picasa sam će prepoznati da je aparat spojen i prenjeti slike na disk računala, automatski ih slažući u novi album.
2. Imenovanje albuma - obavezno i sustavno, jer ćete se inače brzo utopiti u slikama. Možete uspostaviti neki svoj sistem (po lokaciji, planini, grupi,...). Osobno koristim kronološki sustav (datum naopako), kojem dodam riječ-dvije opisa. Npr. »2005-01-20 Sljeme Jaslice«.
3. Dorada. Najbolje je odmah po dovršenom skidanju s foto-aparata »protrcati« kroz album i popraviti izrez, uspraviti polegле

snimke, poboljšati ih ili korigirati crvene oči, ako ih ima.

4. Koristite fotografije. Sad već možete sa svojim slikama početi mnogo toga:
  - pregledati slike 'ručno' - jednu po jednu ili automatski (»slideshow«)
  - generirati web stranicu sa svim slikama
  - poslati slike e-mailom ili ih »poslati« na neki medij (ako nosite fotografu)
  - isprintati »kontaktnu kopiju« svih slika ili odabrane slike na printer
  - upravljati s albumima: razdvajati, spajati, premještati, brisati slike ili cijele albole.
5. Ako (bolje reći: KAD) malo više ovladate računalom i programima, uvidjet ćete da je sve gore nabrojano ništa i da vaš život s digitalnim fotografijama tek sad počinje. Gdje su granice? Svakako izvan ovog članka!

(Neki ipak tvrde da nije sve ni u kunama, nađe se ponešto i u eurima!) Ali, čak i ako imate računalo, a trebate papirne fotografije za baku ili punicu, preporučujem ipak izradu fotografija »kod fotografa«.

Za samo pregledavanje fotografija, pojedinačno ili automatski (»slide-show«), danas je sasvim dostatan operativni sustav, znači posebnog programa ne treba. Ako pak imate starije prozore (hrv. Windows 98), stvar će biti komplikiranija, ali lako ćete pronaći IrfanView, AcdSee ili bilo koji drugi program za tu svrhu.

Međutim, puno bolje rješenje je cijelovit sustav za kolekcioniranje fotografija - formiranje fotoalbuma, prezentacija, odašiljanje i objavu fotografija, ali i za njihovu osnovnu doradu (rekadriranje, korekcija osvjetljenja/boja, korekcija crvenih očiju). Za to postoji cijeli niz programa, a meni nikako nije jasno zašto su oni koje dobijete uz fotoaparat u pravilu uvijek neupotrebljivi. Koji ćete odabrat, stvar je ukusa i u to se ne bih pačao.

Osobno se koristim i početniku preporučujem program Picasa™, kog možete besplatno skinuti na Google stranicama.

Riječ na kraju

Ako ste početnik, pa vam se sve ovo s digitalnim fotografijama čini komplikiranim - u pravu ste. Zaista je prije bilo puno jednostavnije ispuštanje film, kod fotografa ga pretvoriti u fotografije i potom bunt fotki prevrtjeti doma, na ulici, na planini - bilo kada i bilo gdje. Napomenuo sam negdje na početku da na isti način možete upotrijebiti i digitalne fotke, ali na taj način gubite mnogo toga što s digitalnom fotografijom možete početi. Obično računalo i sve jednostavniji programi, uz malo vježbe, daju mnogo. Vjerujte, vrijeti se potruditi.

Želite li saznati više potražite na internetu članak u punom obimu s dodatnom opremom i prilozima: <http://www.plsavez.hr/hp/plus/502dig>

*Slijedi u idućem broju:
GPS - satelitsko pozicioniranje*

SCENIC
RENAULT - MI STVARAM AUTOMOBILE

Isključite TV.
Uključite se u život.
Renault Scénic.

Lapis Plus d.o.o.
ZASTUPNIK Pro-luX
ZA RH BiH i SLO

Compact dalekozori		Panoramski dalekozori
Monokulari	ZOOM dalekozori	Kompas
Alu. bat. lampe		

BESPLATNI PROSPEKTI 01/4677015
www.lapis-plus.hr

DUBRAVKO MARKOVIĆ: MEDICINA ZA PLANINARE

Pod naslovom »Medicina za planinare« Hrvatski planinarski savez izdao je koncem 2004. godine ovu knjigu od 136 stranica A5-formata. Sadržaj je podijeljen u šest cjelina i to: Uvodni dio, Uzroci bolesti i ozljeda, Osnovni medicinski postupci, Ozljede i bolesti, Rječnik manje poznatih pojmoveva, Literatura.

Malo je u svijetu liječnika specijalista za planinsku medicinu, a u Hrvatskoj su samo dvojica. Jedan je dr. Boris Aleraj iz Zagreba, koji je od 1979. do 2002. bio pročelnik Gorske službe spašavanja Hrvatskog planinarskog saveza, a drugi je pisac ove knjige, prim. dr. Dubravko Marković, šef neurološkog odjela bolnice u Puli.

Planinska medicina nije još stekla status službeno priznate specijalnosti ni u nas ni u svijetu jer je tek u razvoju. Kao i ostale specijalnosti rađa se postupno, zahvaljujući samoukim pionirima. Pisac ove knjige stekao je znanje manje teoretskim, knjižnim putem, a neusporedivo više praksom kao ekspedicijski liječnik hrvatskih pohoda u Himalaju i Tibet. Njegova je knjiga po sadržaju ipak više namijenjena »običnim« planinarima nego ekspedicijonistima, premda će i ovi naći u njoj obilje korisnih podataka.

Za razliku od drugih knjiga posvećenih zdravstvenom prosvjećivanju i raznih priručnika za pružanje prve pomoći, Markovićeva se razlikuje još i po tome što nije pisana suhim stručnim jezikom nego živahnim načinom koji je blizak planinarima. To nije slučajno, jer je autor već otprije afirmirani beletrist. Njegova knjiga »U mreži Bijelog pauka« (Bijeli pauk je nadimak za detalj u zloglasnoj Sjevernoj stijeni Eigera u središnjim Alpama), prvi je planinarski roman u hrvatskoj književnosti, nakon Balenovog romana za djecu »Izgubljeni u Velebitu« (Zagreb, 1980). Čitkosti Markovićeve knjige mnogo pridonosi obilje ilustracija i karikatura, unoseći veselost u štivo koje je po prirodi ipak tužno, jer je riječ o bolestima i nesrećama.

Dobro je što je autor svoje golemo iskustvo prenio na papir. Time je omogućio planinarima, a i budućim ekspedicijskim liječnicima da znanje ne moraju stjecati mučnim, pa i opasnim skupljanjem vlastita iskustva,

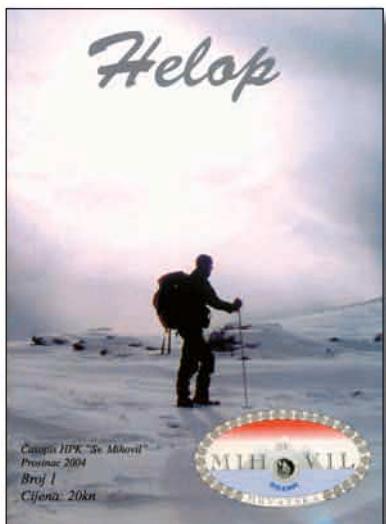
nego u udobnosti svojih domova listajući stranice ovoga dopadljivog priručnika.

Priručnik »Medicina za planinare« može se naručiti u Hrvatskom planinarskom savezu po cijeni od 30 kuna.

prof. dr. Željko Poljak

ŠIBENSKO PLANINARSKO ČUDO

Planinarska publicistika u Hrvatskoj prošlih je godina dobila snažan zamah tiskanjem brojnih knjiga, dnevnika, karata i drugih izdanja. Važnu ulogu u planinarskoj publicistici imaju i časopisi, kojih je svakim danom u našoj zemlji sve više. Uz naš časopis, danas u Hrvatskoj izlaze još »Lički planinar« (HPD »Visočica, Gospic«), »Brodski planinar« (HPD »Dilj gora«, Slavonski Brod), »Velebiten« (PDS »Velebit«, Zagreb), »Speleolog« (SO HPD »Željezničar«), »Glasnik Kamenara« (HPD »Kamenar«, Šibenik), a nedavno se tom popisu pridružio i novi šibenski planinarski časopis pod naslovom »Helop«. Riječ je o časopisu čiji prvi broj je u zadnjim danima 2004. godine izdao mladi HPK »Sv. Mihovil«.

vil« iz Šibenika. Tako je Šibenik, grad s dva planinarska društva, dobio drugi vrlo kvalitetan planinarski časopis.

Iskoristit ću ovdje uredničku slobodu za jednu digresiju o planinarskim časopisima: nemalen broj planinara misli da planinarski časopisi čine konkurenčiju i da uredništva srodnih časopisa ne mogu biti u dobroim odnosima ili čak suradivati. No, naprotiv, svakoga tko se bavi planinarskom publicistikom, pa tako i urednika ovog časopisa i pisca ovih redaka, vesele sva nova izdanja, jer je svaka nova publikacija zapravo doprinos bogatstvu planinarske pisane riječi. Slično tako, velik broj planinara ne zna koliko je mnogo truda i vre-

mena potrebno uložiti u stvaranje samo jednog jedinog broja časopisa od četrdesetak stranica. Tek oni koji to znaju, mogu objektivno sagledati i (o)cijeniti uloženi trud. Znajući to, mogu samo čestitati HPK-u »Sv. Mihovil« na novom časopisu, ali svakako i HPD-u »Kamenar« na novom broju poslovno kvalitetnog »Glasnika Kamenara«.

Nakon dugog uvoda, evo i nekoliko riječi o šibenskim časopisima. Prvi broj časopisa »Helop« ima 44 stranice B5-formata, tiskan je cijeli u boji s mnoštvom lijepih slika, a donosi brojne članke o putovanjima i izletima HPK »Sveti Mihovil«, o speleološkim istraživanjima te nekoliko pjesama o Svilajti. Urednica je Nataša Smolić.

Jedanaesti broj »Glasnika Kamenara« posvećen je 130. obljetnici hrvatskog planinarstva, a na naslovnicu donosi reportažu o otvorenju planinarske kuće »Brezovac« na Dinari. Na četrdesetak stranica A4-formata može se pronaći društvena kronika i brojni članci o radu društva i okolici Šibenika.

Posljednjih su godina planinari iz Šibenika najbolji primjer kako se voljom, radom i zalaganjem mogu postići vrijedni ciljevi. Međutim, dok je aktivnost prije bila vezana uglavnom uz »Kamenar«, u posljednje vrijeme šibensko je planinarstvo obogaćeno i vrijednim uspjesima HPK »Sveti Mihovil«. Uz novoosnovanu stanicu HGSS i novi šibenski planinarski časopis, Šibenik je uistinu izrastao u pravo planinarsko središte.

Alan Čaplar

KONAČNO - VODIĆ PO CRNOGORSKIM PLANINAMA!

Daniel Vincek, Ratko R. Popović i Mijo Kovačević: Planine Crne Gore. Vodič za planinare. Izdavač »Monitor«, Podgorica, 2004, 131 str., broširano, format 21x15 cm, 143 kolor fotografije, 25 višebojnih zemljovidova, naklada 1000 te po 1000 na engleskom i njemačkom jeziku. E-mail: ratkopop@cg.yu.

Napokon je i najgorovitija europska država, Crna Gora, dobila cijelovit planinarski vodič. Prvi vodič po jednoj crnogorskoj planini bio je »Vodič po Durmitoru« koji su zajednički napisali zagrebački planinar Branimir Gušić i crnogorski planinar Branislav Cerović i izdali 1938. godine. Sedamdesetih godina 20. stoljeća sabrao sam gradivo za planinarski vodič po Crnoj Gori, ali nije bilo zainteresiranog izdavača, pa su objavljena samo pojedina poglavљa (Prokletije, Sinjaljevina, Ljubišnja, Surđup, Štit, Smojan). Zatim je osamdesetih godina sličan vodič priredio za tiskat Branislav Cerović. Za tu

knjigu napisao sam i predgovor, no opet nije nađen izdavač. Konačno je to prošle godine uspjelo tročlanoj ekipi na čelu s rođenim Zagrepčaninom Danielom Vincekom iz Kolašina, koji je svoj život posvetio istraživanju bilja crnogorskih planina i koji je zajedno sa svojom suprugom Verom (poginula je 2002. planinareći po Komovima) osnovao planinski botanički vrt u Kolašinu (adresa: Botanička bašta »Dulovine«, 81210 Kolašin, SCG). Prilikom svojih botaničkih istraživanja prikupio je toliko podataka i slika da je, zajedno sa svoja dva suradnika, mogao objaviti ovaj suvremeno koncipirani vodič. Spomenimo kao zanimljivost da je knjizi kao moto poslužio citat zadarske planinarke Smilje Petričević koji

počinje riječima: »Planina je moja molitva i moja psovka, ona je moj blagoslov i moje prokletstvo...«

Vodičem je obuhvaćeno pedesetak najatraktivnijih planina, od kojih su mnoge po prvi put opisane. Svrstane su u osam skupina: primorske, središnje, oblast visokih planina i površi, Moračke planine, Komovi, Prokletije, Hajla i sjeveroistočna Crna Gora. Tome su dodani kanjoni Mrvice i Cijevne, staza »Obod« i transverzala »Planinama Crne Gore CT-1«. Na kraju je popis svih 18 planinarskih kuća u Crnoj Gori. Vodiču daju veliku praktičnu vrijednost zemljovidni mjerila 1:50 000 s ucrtanim planinarskim stazama. Jednom riječju, vodič je događaj stoljeća u planinarstvu Crne Gore!

prof. dr. Željko Poljak

HRVATSKI
PLANINAR

9. POPIS OBILAZNIKA HRVATSKE PLANINARSKE OBILAZNICE (srpanj - prosinac 2004.) pripremio: Zdenko Kristijan

BRONČANA ZNAČKA

- 238. Emanuela Kocijan »Dugi vrh«, Varaždin
- 239. Silvija Goreta »Vinica«, Duga Resa
- 240. Mladen Pandurić »Bilo«, Koprivnica
- 241. Katarina Horvat »Degenija«, Zagreb
- 242. Željko Horvat »Degenija«, Zagreb
- 243. Danijela Bahorski »Sisak«, Sisak
- 244. Saša Jagarčec »Sisak«, Sisak
- 245. Ivan Šporčić (iz Praputnjaka, nije član PD)
- 246. Jasna Draganjac »Dubovac«, Karlovac
- 247. Paolo Lanča »Sljeme«, Zagreb
- 248. Boris Lanča »Sljeme«, Zagreb
- 249. Silvo Škufera »Kočevje«, Kočevje SLO
- 250. Vida Ofak »Kočevje«, Kočevje SLO
- 251. Josip Pop »Ravna gora«, Varaždin
- 252. Mira Smoljanović »Bilo«, Koprivnica
- 253. Damir Plešnik »Grafičar«, Zagreb
- 254. Donat Gašljević »Susedgrad«, Zagreb
- 255. Franjo Dukarić »Japetić«, Samobor
- 256. Rozmeri Šebek »Mosor«, Split

SREBRNA ZNAČKA

- 120. Ivana Kolar »Bilo«, Koprivnica
- 121. Mira Valio »Dubovac«, Karlovac

- 122. Vitomir Murganić »Dubovac«, Karlovac
- 123. Damir Pleško »Susedgrad«, Zagreb
- 124. Dunja Šikić »Japetić«, Samobor
- 125. Alan Čaplar »Željezničar«, Zagreb
- 126. Martin Henc »Kapela«, Zagreb
- 127. Helena Makarić »Vinica«, Duga Resa
- 128. Stevica Furdek »Vinica«, Duga Resa
- 129. Milivoj Turk »Dugi vrh«, Varaždin
- 130. Romina Žiković »Obruč«, Jelenje
- 131. Savo Milanović »Obruč«, Jelenje
- 132. Nikola Holubek »Japetić«, Samobor
- 133. Silvana Holubek »Japetić«, Samobor
- 134. Jure Marukić »Željezničar«, Zagreb
- 135. Kristina Jurčić »Lisina«, Matulji
- 136. Dean Jurčić »Lisina«, Matulji
- 137. Dragutin Vrlec »Dalekovod«, Zagreb
- 138. Stanko Popović »Zagreb-Matica«, Zagreb
- 139. Branko Gerić »Obruč«, Jelenje
- 140. Zlatko Pap »Dugi vrh«, Varaždin
- 141. Marija Grobenski »MIV«, Varaždin
- 142. Velimir Barišić »Željezničar«, Zagreb
- 143. Marko Zorić »Tikvica«, Županja
- 144. Mladen Pandurić »Bilo«, Koprivnica

145.	Mira Smoljanović	»Bilo«, Koprivnica
146.	Alisa Čalić	»Kamenjak«, Rijeka
147.	Gordana Burica	»Split«, Split
148.	Josip Pop	»Ravna gora«, Varaždin
149.	Andrijana Iličić	»Željezničar«, Zagreb
150.	Luka Mihaljević	»Željezničar«, Zagreb

ZLATNA ZNAČKA

72.	Milivoj Turk	»Dugi vrh«, Varaždin
73.	Zlatko Šimunić	»MIV«, Varaždin
74.	Jure Marukić	»Željezničar«, Zagreb
75.	Ivan Rešetić	»Željezničar«, Zagreb
76.	Kristina Jurčić	»Lisina«, Matulji
77.	Dean Jurčić	»Lisina«, Matulji
78.	Nada Canjuga	»MIV«, Varaždin
79.	Milan Beuk	»Dubovac«, Karlovac
80.	Irena Beuk	»Dubovac«, Karlovac
81.	Stanko Popović	»Zagreb-Matica«, Zagreb
82.	Dr. Berislav Banek	PK Hrv. lječ. zbora, Zagreb
83.	Zlatko Pap	»Dugi vrh«, Varaždin
84.	Marija Grobenski	»MIV«, Varaždin
85.	Marija Kljaić	»Zagreb-Matica«, Zagreb
86.	Dragan Turkalj	»MIV«, Varaždin
87.	Josip Pop	»Ravna gora«, Varaždin

POSEBNO PRIZNANJE (100 KT)

52.	Moric Vahtarić	»Vinica«, Duga Resa
53.	Mladen Pavković	»Psunj«, Pakrac
54.	Berislav Tkalac	»Tikvica«, Županja
55.	Milan Meden	»Maribor-Matica«, Maribor
56.	Viktor Tišler	PK Hrv. lječ. zbora, Zagreb
57.	Jure Marukić	»Željezničar«, Zagreb
58.	Zdravko Antolković	»Kamenar«, Šibenik
59.	Nada Canjuga	»MIV«, Varaždin
60.	Željko Ivan Horvatić	»Dugi vrh«, Varaždin
61.	Mijo Šoš	»Dilj gora«, Slavonski Brod
62.	Marija Kljaić	»Zagreb-Matica«, Zagreb
63.	Milivoj Turk	»Dugi vrh«, Varaždin

VISOKO PRIZNANJE (125 KT)

21.	Jadranko Stilinović	»Japetić«, Samobor
22.	Monika Vorih	»Dugi vrh«, Varaždin
23.	Milivoj Rihtarić	»Dugi vrh«, Varaždin
24.	Želimir Vinković	»Željezničar«, Zagreb
25.	Danica Šoić	»MIV«, Varaždin
26.	Milan Božinović	»MIV«, Varaždin
27.	Ivan Materljan	»Željezničar«, Zagreb
28.	Željko Tancer	»Priroda - PBZ«, Zagreb
29.	Željko Ivan Horvatić	»Dugi vrh«, Varaždin
30.	Zlatko Gorec	»Dilj gora«, Slavonski Brod
31.	Milan Meden	»Maribor-Matica«, Maribor

PRIZNANJA HPO PO PLANINARSKIM DRUŠTVIMA

Kratice: B = Brončana značka, S = Srebrna značka (50 KT), Z = Zlatna značka (75 KT),
 P = Posebno priznanje (100 KT), V = Visoko priznanje (125 KT), U = Ukupan broj priznanja

**PRIZNANJA DODIJELJENA U 2004. GODINI
PO PLANINARSKIM DRUŠTVIMA**

Rang	Planinarsko društvo	B	S	Z	P	V	U
1.	MIV, Varaždin	-	2	6	5	2	15
2.	Željezničar, Zagreb	1	5	2	2	2	12
3.	Dugi vrh, Varaždin	1	2	2	2	3	10
4.	Obruč, Jelenje	3	4	-	-	-	7
5.	Dubovac, Karlovac	3	2	2	-	-	7
6.	Japetić, Samobor	1	3	1	1	1	7
7.	Vinica, Duga Resa	3	2	-	1	-	6
8.	Bilo, Koprivnica	3	3	-	-	-	6
9.	Zagreb-Matica, Zagreb	1	2	2	1	-	6
10.	Maribor-Matica, MB	-	1	1	1	1	4
11.	Lisina, Matulji	-	2	2	-	-	4
Ukupno u 2004. g.		35	36	20	18	12	121

Na popisu su ukupno 34 planinarska društva. U ovom popisu prikazana su samo društva s više od 3 priznanja HPO.

**DOSAD DODIJELJENA PRIZNANJA PO
PLANINARSKIM DRUŠTVIMA (2000-2004)**

Rang	Planinarsko društvo	B	S	Z	P	V	U
1.	Željezničar, Zagreb	43	26	15	14	7	105
2.	Japetić, Samobor	21	16	9	5	4	55
3.	MIV, Varaždin	11	10	10	6	2	39
4.	Zagreb-Matica, Zgb	20	7	6	4	1	38
5.	Dugi vrh, Varaždin	13	8	7	4	3	35
6.	Ericsson N. Tesla, Zgb	10	6	4	4	1	25
7.	Dubovac, Karlovac	11	7	3	-	-	21
8.	Stanko Kempny, Zgb	5	5	3	3	2	18
9.	Obruč, Jelenje	7	5	1	1	1	15
10.	Jastrebarsko, Jastreb.	3	3	3	3	3	15
11.	Susedgrad, Zagreb	5	3	2	2	-	12
12.	Gradina, Konjščina	5	3	1	-	-	9
13.	Vinica, Duga Resa	4	3	1	1	-	9
14.	Dilj gora, Slav. Brod	2	2	2	2	1	9
15.	Sisak, Sisak	4	1	1	1	1	8
16.	INA Trg. Bjelolasica	3	2	1	1	1	8
Ukupno		256	150	87	63	31	587

Na popisu su ukupno 62 društva, od toga tri iz Slovenije.

80. OBLJETNICA PLANINARSTVA U SISKU

Na poticaj profesora Josipa Kozarica, dr. Josipa Piškulića i upravitelja Ciglane i hrvatske štedionice Petra Koščevića, osnovana je 22. rujna 1924. u Sisku podružnica Hrvatskog planinarskog društva pod nazivom »Gvozd«. U prvi odbor izabrani su Zdenko Trnski za predsjednika, Petar Koščević za tajnika, te Ante Saller, Josip Piškulić i Franjo Perina kao članovi. U prvoj godini djelovanja, Društvo je brojilo 16 članova i organiziralo je izlete na Plešivici, Sljeme, Hrastovičku goru i u Hrvatsko primorje.

Nov zamah društvu dogodio se dolaskom iskusnog planinara Viktora Borovečkog iz Slavonskog Broda u Sisak. Društvo je reorganizirano, a na skupštini 31. listopada 1927. Borovečki je izabran za predsjednika HPD-ove podružnice »Gvozd«. Te je godine Društvo imalo 80, a 1929. godine 132 člana. Članovi podružnice sagradili su i 8. rujna 1929. godine otvorili vidikovac i paviljon na Viktorovcu. Godine 1930. u podružnici su djelovale skijaška, glazbena i foto sekacija, a organizirani su brojni izleti po Hrvatskoj i bivšoj Jugoslaviji, te

uspon na Mont Blanc. Osim spomenutih, u rad »Gvozda« bili su uključeni još i Đuro Brkić, Franjo Alar, prof. Vjekoslav Zadrović, Anka Sulić, Tomislav Košćec, Josip Novak, Antun Draksler, Vlado Zulechner, Branko Borovečki, Josip Vlahek, Anka Uzelac, Ivka Uzelac, Milan Uzelac, Josip Perković i drugi.

Tijekom II. svjetskog rata, 1943. godine, rad Društva je zamro, no nakon završetka rata planinarsko djelovanje je obnovljeno osnivanjem Planinarskog društva »Sisak« 18. lipnja 1948. Predsjednici Društva bili su redom Zlatko Vuletić, Ivica Maraković i Ernest Ortolan, a za tajnika je izabran Ivica Weis. PD »Sisak« bilo je 20. lipnja 1948. jedan od osnivača Planinarskog saveza Hrvatske. Godine 1954., kada je u povodu rođendana Josipa Broza Tita organizirano nošenje planinarske štafete, u Zagrebu je štafetu Miki Šipilju predao predsjednik Društva Ivica Maraković. U to doba u radu Društva istaknuli su se Joža Vlahek, Pajo Zečić, Franjo Mencl, Milivoj Kobal, Antun Draksler, Ivan Matovina i drugi. Rad Društva drugi put je zamro 1966. godine,

Planinarska kuća »Oltari« - briga i ponos HPD »Sisak«

ali je već 1970. godine, na poticaj poznatog sisačkog sportskog djelatnika Jože Štamfa, osnovan ogranak PD PTT »Sljeme« iz Zagreba. Taj ogranak djelovao je do 1983. godine. Na sličan način, 1979. godine, prilikom osnivanja PD »Ina-Inženjering« osnovan je i u Sisku ogranak s desetak članova. Godine 1985. taj je ogranak imao 70 članova.

Na inicijativu iskusnog planinara Mije Štrka 21. prosinca 1982. osnovano je PD »Sisak«, koje djeluje i danas pod nazivom HPD »Sisak«. Na osnivačkoj je skupštini bilo prisutno 60 članova, a svake iduće godine broj članova se povećavao. Od osnutka do danas organizirani su mnogobrojni izleti diljem Hrvatske, Slovenije te Bosne i Hercegovine. Godine 1989. Društvo je preuzealo na upravljanje kuću u Oltarima na sjevernom Velebitu. S mnogo ljubavi i truda, napuštena zgrada bivše škole preuređena je planinarsku kuću. U uredenje su utrošena sva sredstva kojima je Društvo raspolagalo, a uloženo je i mnogo dobrovoljnog rada. Posebno su za to zasluzni Mijo Štrk, Drago Ivnik, Milan Božićević i

Roko Nikolić. I danas kuća na Oltarima zahtijeva puno truda i sredstava, ali to našim planinarima ne pada teško jer je to mjesto kamo se uvijek sa zadovoljstvom ponovo vraćamo. Članovi Društva markirali su staze od Oltara do Vratnika i Zavižana, te preko Babić-dôca do Siče.

HPD »Sisak« u svojim redovima ima i sekciju mladih planinara, a za njihove potrebe svake godine Društvo organizira planinarsku školu.

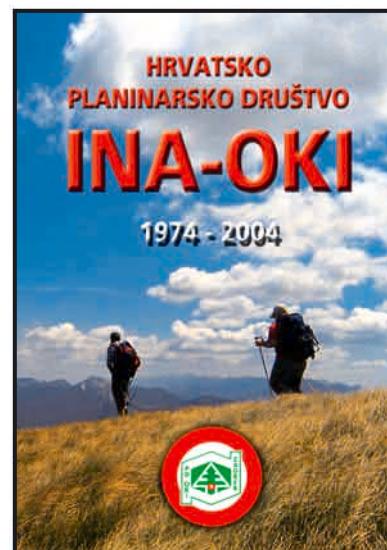
Proslava 80. obljetnice planinarstva u Sisku održana je od 23. do 26. rujna 2004., a u okviru proslave održana je prigodna svečanost u Kazalištu 21, zajednički izlet s Aero-klubom Zagreb uz panoramsko razgledavanje Medvednice te tradicionalni izlet na Hrastovičku goru. Planinarima koji su najviše doprinijeli razvitku planinarstva u Sisku, Miljanu Božićeviću, Dragutinu Ivniku, Roku Nikoliću, Miji Štrku (posmrtno), Ivanu Brozoviću i Đanjanu Miličiću, dodijeljena su prigodna priznanja, a zahvalnice za suradnju primila su društva »Kapel« i »Sljeme« iz Zagreba, »Jelengrad« iz Kutine i »Klek« iz Ogulina.

Vesna Šprajc

30 GODINA PLANINARSKOG DRUŠTVA »INA-OKI«

Zagrebačko PD »INA-OKI« obilježilo je 12. siječnja svečanom sjednicom u prostorijama Židovske općine 30. obljetnicu svojega djelovanja. Tom su prigodom dodijeljena društvena priznanja članovima i suradnicima Društva, a Milivoj Rihrtarić, pročelnik Komisije za priznanja HPS, uručio je priznanja HPS, među kojima i plaketu HPS dr. Zvonimiru Sliepčeviću. Na svečanosti je predstavljena i prigodna knjižica od 48 stranica u boji. Za razliku od brojnih knjiga kakve se izdaju u prigodi društvenih obljetnica, u ovoj nema nikakvih statističkih ni kronoloških podataka, a o radu društva govori samo uvodni članak predsjednika dr. Zvonimira Sliepčevića. Svi ostali članci zapravo su uspomene članova koje kroz razne zgode i doživljaje dobro dočaravaju veseli planinarski život u PD »INA-OKI«.

PD »INA-OKI« poznato je kao prvo društvo koje je planinarskoj javnosti otkrilo vrhove jadranskih otoka osnivanjem planinarskih obilaznica po Kornatima i po Visu, a njihov pokojni član Senaid Serdarević bio je prvak planinarske karikature u Hrvatskoj, no društvo je ipak najpoznatije po planinarskim predavanjima kojih je održano već više od 800. Planinarska predavanja

u PD »INA-OKI« pravi su kulturni doživljaji i dokaz da je planinarstvo ne samo ugodna rekreatijska, već i sastavni dio opće kulture.

Alan Čaplar

USUSRET NOVOJ PLANINARSKOJ SEZONI

Dana 6. siječnja 2005. više od stotinjak splitskih, omiških i kaštelskih planinara izvelo je uspon na najzapadniji vrh Mosora, 1044 metra visoko Debelo brdo. Ovo je već 16. tradicionalni uspon koji se održava na blagdan Sveta Tri Kralja, a koji organizira Stanica planinarskih vodiča Split.

Planinari su iz Splita krenuli dvama autobusima do Gornjeg Sitna, a tamo im se priključilo još planinara. Put ih je vodio preko Strmice, Zagrada i Vickovih staja do planinarske kuće »Lugarnica«, gdje je uslijedio odmor i okrjepa uz vrući čaj koji su pripremili mosoraši. Oni malo manje fizički spremni, ostali su na Lugarnci, te nakon poduzećeg odmora uz vodičku pratinju krenuli za Žrnovnicu. Ostali, njih osamdesetak, nastavili su stazom ispod Plišivca i Kunjevoda preko izvora Živice na Debelo brdo.

Nekoliko metara prije samog vrha bila je u borovoј šumici predviđena jednosatna stanka za vrijeme koje su se planinari odmarali i častili hranom iz ruksaka. Zatim je otkopano nekoliko boca šampanjca zakopanih pri prošlogodišnjem usponu, te je njima nazdravljen novoj

planinarskoj sezoni i HPD »Mosor« koje ove godine obilježava 80. obljetnicu svojega djelovanja. Prije polaska s Debelog brda, zakopane su na dobro skrivenim mjestima nove boce šampanjca, koje će odležati godinu dana i čekati novi uspon.

Povratak je bio preko izvora Živica i Žrnovničke drage do zaselka Amičići, zatim na izvor rijeke Žrnovnice i do autobusa. Za vrijeme uspona i silaska planinare je pratila povremena kišica i gusta magla, tako da su ovom prilikom bili uskraćeni za inače lijepo vidike. Vlažno vrijeme imalo je za posljedicu klizav teren, ali nazočni GSS-ovci nisu imali posla. Svaka čast planinarskim vodičima koji su izvrsno organizirali ovaj planinarski uspon.

Goran Gabrić

SURADNJA KARLOVČANA S PLANINARIMA IZ METLIKE I NOVOG MESTA

Na poziv planinarskih društava »Metlika« i »Novo mesto« iz Slovenije, članovi karlovačkog PD »Dubovac« sudjelovali su na 15. tradicionalnom novogodišnjem poходу na Svetu Geru koji organiziraju slovenska društva.

POPUST ZA NOĆENJE ČLANOVA HPS U SLOVENIJI I DALJE VRIJEDI

Planinarska zveza Slovenije donijela je koncem 2004. godine odluku o cijenama noćenja, osnovne prehrane i pića u slovenskim planinarskim kućama za 2005. godinu. Tom odlukom potvrđeno je da najviše cijene koje mogu odrediti upravljači planinarskih kuća ostaju nepromijenjene i da se dalje priznaju dosad važeći popusti, među kojima i popust za noćenje članova HPS u Sloveniji od 50%. Cijene noćenja izražene u slovenskim tolarima prikazane su u tablici:

	Kuće I. kategorije članovi	Kuće I. kategorije nečlanovi	Kuće II. kategorije članovi	Kuće II. kategorije nečlanovi
Noćenje u sobi s 1-4 ležaja	2400	4800	1600	3200
Noćenje u sobi s 5-8 ležaja	2000	4000	1100	2200
Noćenje na skupnim ležajima	1200	2400	900	1800

Nakon kraćeg kulturno umjetničkog programa i pozdravnih riječi, slovenski planinari uputili su se do Sv. Miklavža, a članovi PD »Dubovac« prema planinarskoj kući »Vodice« i Sošicama. Prilikom susreta dogovorena je suradnja spomenutih društava i organiziranje zajedničkih planinarskih akcija, kao i akcija na očuvanju prirode. Sljedeći susret naših i slovenskih planinara održan je već mjesec dana poslije, prigodom tradicionalnog po-hoda hrvatskih planinara na Svetu Geru.

Vitomir Murganić

PLANINSKI CENTAR PETEHOVAC

Krajem prosinca prošle godine na mjestu nekadašnjeg planinarskog doma na Petehovcu kraj Delnice, otvoren je objekt pod nazivom »Planinski centar Petehovac«. Štoviše, na temeljima ondašnjeg, planinarima i skijašima omiljenog planinarskog doma, te vidljivim ostacima stare terase, nastao je objekt koji djeluje u okviru tvrtke »Canada International«. Objekt ima 22 postelje i 95 restoranskih mjesta, a u neposrednoj blizini je uređena skijaška staza s vućnicom, dužine 400 m, na kojoj je moguće i noćno skijanje.

Iz Delnice do Petehovca vodi asfaltna cesta dužine 5 km, a moguće je i pješački pristup planinarskom stazom koja započinje markacijom nasuprot benzinske postaje u Delnicama. Uspon na Petehovac traje sat i 15 minuta.

Od novoga planinskog centra »Petehovac« moguće su brojne šetnje u okolicu, npr. do Jagodine stijene (15 min), do lovačke kuće na Polanama (40 min), a od nje

je dalje moguć uspon na Črmažov vrh (još 45 min) s kojeg se pružaju vidici na Bitoraj, Bjelolasicu, Alpe i dr.

Za obavijesti o Planinskom centru »Petehovac«, možete se obratiti se na telefone 091/88-30-641 ili 091/89-24-024.

Zoran Majnarić

SPREMA SE OBNOVA HORVATOVIH STUBA

Javna ustanova Park prirode Medvednica, već duže vrijeme razmišlja o potrebi obnove Horvatovih stuba, putokaza, izletišta Srnec i ostalih sadržaja u okolini Stuba. Projekt je kandidiran za potporu Ministarstva mora, turizma, prometa i razvijatka, koje je podržalo projekt, ocijenivši da je riječ o vrijednom lokalitetu, koji je ne samo geološka baština, već i spomenik generacijama planinara na čelu s Horvatom, koji su prvi uočili ove vrijednosti naših prirodnih dobara i potrebu njihove zaštite.

Javna ustanova PP Medvednica, koja također cijeni trud što su ga planinari ulagali godinama, poziva sve one koji imaju prijedloge koje valja uvažiti kod uređenja Horvatovih stuba da pišu na adresu: JU Park prirode Medvednica, Bliznec bb, Zagreb ili na e-mail adresu: park.prirode.medvednica@zg.t-com.hr. Svi će prijedlozi planinara dobro doći stručnom timu koji će raditi na obnovi Horvatovih stuba. Terenski radovi počinju već u ožujku ove godine.

*Nives Farkaš-Topolnik,
ravnateljica PP Medvednica*

IZ HPD »STANKO KEMPNY«

Planinarska kuća na Velikom Lubenovcu o kojoj je brinulo HPD »Stanko Kempny« izgorjela je u studenom prošle godine. Nakon pribavljanja potrebnih dokumenata (policiskog izvješća, dozvola i dr.) kuća bi trebala biti vraćena u prethodno stanje, dakle ponovo sagrađena. Nadamo se da će ovoga proljeća na Velebitu biti veliko radilište, jer će prvo trebati otkloniti ostatke izgorjele kuće, a zatim i podići novu kuću.

Planinarsku obilaznicu »Zagrebački romarski put« dosad je obišlo više od 150 obilaznika. U prošloj godini promijenjena je trasa obilaznice na dijelu od grebena Medvednice prema Mariji Bistrici. Sada put vodi preko Tepčine špice, Sv. Mateja i podnožjem Huma do Marije Bistrice. Za obavijesti o putu i nabavku dnevnika obratite se Domagoju Pavlinu

Planinski centar Petehovac

foto: Ninoslav Pleše

na mob. 091/66-76-658, ili pišite na adresu društva:
HPD »Stanko Kempny«, Sv. Nikole Tavelića 2, 10000
Zagreb.

Tomislav Pavlin

PRVA KAPELA HRVATSKOM BLAŽENIKU MERZU - U TALIJANSKIM DOLOMITIMA!

Prva kapela izgrađena i posvećena hrvatskom blaženiku Ivanu Merzu nije sagrađena u Hrvatskoj nego u talijanskim Dolomitima, na nekadašnjem bojištu gdje je Merz boravio za vrijeme Prvoga svjetskog rata. Na planini Monte Lefre (1300 m), kod mjesta Villa Agneda blizu Trenta, blagoslovio ju je mjesni biskup Luigi Bressan 19. rujna 2004. U kapelu je postavljena i blaženikova slika. Radovi na izgradnji počeli su koncem 2003. tj. u godini beatifikacije bl. Merza, a u izgradnji su sudjelovali brojni dobrovoljci, napose talijanski »alpini«. Za gradnju kapele i da ona bude posvećena upravo našemu Merzu zaslužan je župnik iz Trenta, don Lucio Tomaselli, rodom iz Villa Agneda.

Don Lucio je za svečanost blagoslova kapele priredio za nazočne vjernike brošuru na talijanskom jeziku s tekstovima iz Merzovog ratnog dnevnika u koji je blaženik zapisivao o svome religioznom iskustvu boraveći

Biskup Luigi Bressan blagosiva sliku i kapelu

na bojištu u tome planinskom kraju. Prema riječima Don Lucia, kapela će posebno služiti u proljetnim, ljetnim i jesenskim mjesecima brojnim izletnicima koji onamo dolaze na odmor u alpsku prirodu.

prof. dr. Željko Poljak

KALENDAR AKCIJA

HRVATSKI PLANINAR

19. 2.	6. zimski uspon na Bjelolasicu <i>Bjelolasica</i>	HPD »Bijele stijene«, Mrkopalj Stanislav Horaček, 098/402-141, s.horacek@hi.htnet.hr Branko Blažević, 051/833-248
25. 2.	80. obljetnica planinarstva u Crikvenici <i>Crikvenica</i>	HPD »Strilež«, Crikvenica Stanko Jurdana, 051/781-862 Josip Pravdica, 051/785-358
2. - 6. 3.	Otočna ophodnica <i>Otok Lošinj, Osorščica</i>	PK Osorščica, Mali Lošinj Bolto Gaberšek, 098/403-469 Sonia Peračić, 051/661-189, pkosorscica@net.hr
5. - 6. 3.	Koljevkom hrvatske državnosti Bijaći - Klis <i>Kozjak, posvećeno 25. obljetnici društva</i>	HPD »Ante Bedalov«, Kaštel Kambelovac Josip Pejša, 091/73-08-109, 021/221-402
18. 3.	Obilazak Varaždinskog pl. puta <i>Čevo - pl. kuća Vagon</i>	HPD »Dugi vrh«, Varaždin Ivan Šoltić, 091/72-48-118, 042/310-124

aktivno sportsko rublje

www.iglusport.hr

KDry
TECHNICAL
UNDERWEAR

www.karibu.si

- brzo sušenje
- antibakterijska obrada
spriječava neprijatan miris
- dodatna obrada pospješuje
odvajanje vlage
- **PRODAJNA MJESTA:**
Iglu šport i sve bolje opskrbljene
sportske trgovine.

Zagreb, Grahovova 4
01/ 37 00 434
Split, Varoški prilaz 4
021/ 343 423

www.iglusport.hr

KARIBU